Oslobodjeno plaćanja poštan. taksa minist. riješenjem od 7. VIII. 1925. br. 44.783/925.

HRVATSKI ZADRUGAR

LIST ZA ZADRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO

GODINA XXIII. OŽUJAK 1931. BROJ 3.

20529

HRVATSKI ZADRUGAR

LIST ZA ZADRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

GODIŠTE XXIII. ZAGREB, OŽUJAK 1931. BROJ 3.

Dr. Petar Trbuha, župnik Sv. Ivana u Zagrebu.

Čudoređe i zadrugarstvo.

Zadrugarstvo mnogi promatraju posve s trgovačkoga gledišta. Pa i u istinu izgleda na prvi pogled, da je to čisto trgovačka stvar. Veresijske zadruge daju zajmove, primaju uloške — izgleda bankovni posao. Potrošne zadruge kupuju robu i preprodaju članovima ili jeftinije od trgovaca ili bolju robu nego trgovci. Proizvodne zadruge nastoje svoje proizvode što bolje unovčiti i t. d. Jednom riječi ustrojstvo zadrugarskih rukovanja izgleda — običnim bankovno-trgovačkim poslom — dakle jednom vrsti spekulacije (računa, umovanja).

Ne poričem posvema tvrdnju onih, koji o zadrugarstvu tako misle. Ali koji tako govore moraju znati, da su svi ljudski čini neka vrsta spekulacije. Koji ne zna spekulirati, taj ne napreduje. Svaki čovjek mora u ovom liberalnom (slobodoumnom) gospodarskom sistemu spekulirati, t. j. suditi kako će bolje proći u ovom društvu osobno i sa svojom familijom. I pojedina društva moraju spekulirati te napokon i samo državno gospodarstvo treba i te kako spekulacije. Prema tome ne bi ispravno tvrdio onaj, koji bi dokazivao da zadrugarstvo ne smije biti spekulativno. Mora biti i te kako i spekulativno.

Ali zadrugarstvu nije svrha samo materijalna (novčana) probit. Zadrugarstvo se redovito sastoji od ljudi, koji imaju smisao za onim što je lijepo i korisno. Prave zadruge na selu imaju obično za svoje članove cvijet seljaštva i s ćudorednoga i gospodarskoga gledišta. Mi pak znamo i to, da čovjek kao duhovno biće, ne može biti zadovoljan samo s materijalnim dobrom. Čovjek osjeća potrebu da se lijepoga nagleda, ugodnog nasluša. Čovjek bi se rado dovinuo do najvišega. Zato leti zrakom, plovi pod morem, hvata na bakrenu žicu munju nebesku. Razgovara s Amerikom, iz Londona upaljuje žarulje u Australiji, želi poletjeti na mjesec i t. d. Težnje su duha tako reći neizmjerne — čovjek dolazi do samoga Boga.

Čovjeka ne zadovoljava dakle samo materijalno dobro, njegova duša čezne za ljepotom, dobrom i istinom i to je oznaka, koja ga kao umno biće cijelim ponorom dijeli od svih stvari.

Zadrugarstvo kao društveno-gospodarska pojava mora počivati na ćudorednim načelima inače ne će ispuniti svoga zadatka.

Pitat će me tko, pa koje je najvažnije ćudoredno načelo, na kome treba da počiva zadrugarstvo? Ja odmah kažem da je prvo načelo na kome treba da počiva zadrugarstvo: ljubav k bližnjemu, ljubav k čovjeku kao stvoru Božjemu, kao bratu.

Možda će tko kazati, pa toga ne treba isticati, to se razumije. Ja tvrdim, da se ne razumije, jer imam razloga za svoju tvrdnju. Ljubiti čovjeka može svaki ako mu čovjek dobro čini, ili mu barem zlo ne čini.

Ali u jednom društvu, gdje se sastanu ljudi često puta oprečnih mišljenja — različitih ćudi, različitih značajeva, prostaci, neznalice, svadljivci, zavidnici, zlobnici i t. d., treba i te koliko obzira, popustljivosti i strpljenja.

Da budem malo jasniji. Ako zavlada nesporazumak među zadružnim članovima, možda zavist ili zloba ili slično, kakav je uspjeh takove zadruge? Ako su članovi ravnateljstva ljudi osvetljivi, zlobni, uvredljivi, često puta uskraćuju zajmove sebi nepoćudnim članovima, ne trpe političkih protivniika, bacaju ih pod kojekakovim izlikama iz zadruge, ili zavidni susjed ocrni susjeda kod ravnateljstva zadruge, te mu uskrati pomoć i t. d. — zar to nije rasulo zadruge?

Koliko puta zavist u zadrugarstvu izbaci sposobne članove iz ravnateljstva. Biraju se uvijek novi članovi, često samo na jeziku jaki. Takova zadruga gubi stalnu vezu, koja je potrebna u svakom poslu, a i te kako u zadrugarstvu! U upravu dođe novi član, još se nije pravo uputio u posao, već se ruje protiv njega — evo povoda zavisti i zlobe! Može li takova zadruga napredovati?

Što manjka takovim zadrugarima? Manjka im prva ćudoredna krepost, da ljube bližnjega. Ljubav isključuje mržnju, zavist, zlobu i t. d.; ljubav je strpljiva, mnogo oprašta, nije sebična.

Zadrugarstvo s mržnjom, osvetom, zlobom i t. d. ne bi bilo čovjekoljubivo. Ako želi zadrugarstvo da bude pokret širokih redova naroda, onda mora širiti ljubav i bratstvo, inače će se izroditi u nedostojne klubove spletaka i zlobe. Navodim to jer bi zadrugarstvo (osobito na selu) imalo biti protuteža komunističkim zabludama. Poznato je svima vrlo dobro kakovim se sredstvima služe komunisti protiv svojih protivnika. Ti tobožnji »druzi« imaju za svoje protivnike kugle, najgroznije muke, progonstva, prisilan (ropski) rad i t. d. Na jeziku im je dobrobit čovječanstva — na barjaku i metodama krv.

Zadrugarstvo kao čovječja (humana) uredba hoće da od čovjeka stvori pravi uzor zadružnoga čovjeka, ili pravog čovjekoljupca (filantropa).

Rad zadružni je rad ljubavi. Članovi ravnateljstva i nadzornog odbora nemaju po pravilima plaće, njihov je rad rad ljubavi k zadrugarima. Ostaviti svoj posao i ići na sjednice zadruge, pokazuje svijest dužnosti za bližnjega. Zato zadruge, čiji si članovi ravnateljstva dadu platiti svaki korak i smatraju svoj položaj vrelom zarade — ne mogu napredovati, jer u takovim članovima nema ljubavi k zadrugarima nego — k sebi. Ljubav traži žrtve i koji ih više podnose za opće dobro zadrugara savršeniji su zadrugari.

Marko Matkov:

Zadružna omladina.

Lanjske godine pojavila se zdrava misao, koja bi mogla preporoditi naše zadrugarstvo i stvoriti mu bolju budućnost. To je misao o osnutku zadružne omladine, koju su već neke zadruge provele u život.

Na prvi pogled ova stvar ne izgleda važna, ali je u svojoj biti od velikog značenja. Mladeži treba prikazivati malo pomalo, što znači složan rad i da se od sitnoga kamenja izgrađuje ogromna palača.

Danas u zadrugu stupaju većinom stari ljudi, kad ih na to natjera skrajnja nužda, kojima zadružna misao nije ni na kraj pameti. Oni uopće ne shvaćaju, što je to zadrugarstvo. Njima je glavno, da ih zadruga na čas izbavi iz nevolje. Stupaju u zadrugu zato, jer kod nje dobivaju najjeftiniji zajam.

Takovi ljudi znadu na glavnim skupštinama zadruga dići najveću viku na sve one, koje vodi čisto zadružna misao. Njima je ta misao tuđa, kaošto im je tuđe i sve ono, što iz zadružne misli izlazi.

Oni nijesu toliko sami krivi. Nije ih nitko poučio, što je to zadrugarstvo i što zapravo znači zadružna misao. Inače su oni pošteni ljudi, ali zadrugari nijesu.

Ne smije se dopustiti, da ista pogreška opetuje. Mi trebamo mnogo sposobnih ljudi za vođenje zadruga, trebamo mnogo sposobnih zadrugara, pravih zadrugara. A ti se mogu odgojiti samo u mladosti.

Kad mladići izađu iz škole odmah zaborave sve što su ondje naučili. Neznaju više ni čitati, ni pisati, ni računati. Poslije škole prepuštena je omladina sama sebi, a najviše odgoji ulice i seoskih pokvarenjaka.

Osnivajući zadružnu omladinu, mi radimo dvostruko djelo. Otimamo omladinu zlu utjecaju seoskih krčmi i odgajamo buduće dobre zadrugare i gospodare. Mjesto da mladići odu u krčmu, tamo se napiju i potuku, oni će doći na sastanak zadružne omladine. Tu će im se održati predavanje o gospodarstvu, o zdravlju, o zadrugarstvu. Poučit će ih se u mnogome, što do tada nijesu znali.

Ti momci postat će svijesni i dobri zadrugari te će znati kasnije podići svoju zadrugu i poučavati druge, kako su dotle drugi njih poučavali. Djevojke će se odgojiti za dobre domaćice, naučit će se redu i čistoći.

Zadrugarsko djelo preporađa svako selo.

»Zadružna omladina« je zadrugarsko djelo velikoga značenja i od izvanredne važnosti.

Juraj Medved, Čačinci:

Zapreka narodnom napretku.

Posljednjih nekoliko godina preporuča se mnogo u javnoj štampi veća proizvodnja poljoprivrednih proizvoda, kao jedini izlaz iz gospodarske krize.

Nema dvojbe, da je ova akcija vrijedna hvale, i ako je ona kroz samu štampu dosta još nepristupačna širokim redovima seljaštva te manje pogodna od drugih jeftinijih i praktičnijih načina. Ona je uz to i jednostrana. Najčudnovatije je što se od skoro nepismenoga traži, da ima uredne livade i oranice, da proizvodi što više uroda, da najmodernije uredi gnojnicu, štalu, kuću i t. d. jednom riječi da bude ravan seljacima najnaprednijih zemalja. Nitko nije poveo računa koliku imaju proizvodnu sposobnost i koliko napredno rade brojni školani ljudi do kojih stoji mogućnost napredovanja seljaštva.

Što i kako radi za olakšanje narodnih tegoba onaj veliki broj više školovanih i akademski naobraženih ljudi, koji su proučili napredak drugih naroda, pa su imali prilike upoznati rad inteligencije tih naroda?

Ima i kod nas pohvalnih iznimaka, ali je to više nego premalo, da izvuče kola.

Seljak preko godine mora sve u određeno doba da svrši; preore, posije, požanje, spremi itd. i ako to nije učinio, onda se smatra nemarnjakom ili najmanje zaostalim gospodarom, ali ako jedan akademski naobraženi čovjek, koji je stajao teških para narod za

njegove škole, — drži po više godina jedan spis toga seljaka neriješen, to se ne računa ni u što.

Ako ovomu dodamo kako mnogi školovani ljudi koji zapremaju važne položaje s kojih bi trebali prednjačiti i mogli dati poleta, kako takovi ljudi susreću i iskorišćuju niže i ovisne ljude, onda nije čudo, kad narod s nepovjerenjem gleda mnogu i dobru zamisao.

Ove prilike daju nam opravdanoga razloga da otvoreno pokažemo, gdje leži zapreka za narodni napredak i da tražimo da i ovi krugovi pokažu svoju bilancu produktivnosti.

Josip Sabolović, blagajnik H. s. z. Rijeka.

Deset godina hrv. seljačke zadruge u Rijeki.

Godine 1930. navršila je Hrvatska seljačka zadruga u Rijeki deset godina života. Zadruga se od početka na žalost morala boriti protiv mnogobrojnih protivnika, koji su među neupućene seljane bacili kamen smutnje prije nego je zadruga počela sa svojim poslovanjem.

Kako su godine 1920. još radile općinske aprovizacije, to je i zadruga odmah dobila na raspačavanje šećer i petrolej od strane aprovizacije, i makar je uprava zadruge iste artikle raspačavala najsavjesnije i najpravednije, ipak to nije bilo po volji onima, kojima je to bilo prije povjereno i koji su u tome nalazili svoju korist, te su uz prkos, da ne onemoguće rad H. s. z., osnovali zadrugu gospodarskog društva sa nekih 80 članova.

Pošto su ovi ljudi, koji su radili za osnutak zadruge gospodarskog društva, vodili u ono doba glavnu riječ u selu, a nijesu imali zadrugarskog smisla i razumijevanja, te su radili svim sredstvima da onemoguće uspješan rad Hrvatske seljačke zadruge, koja je sakupila jedva 50 članova i ako je bila prije osnovana.

Sasvim naravno da je gospodarsko društvo počelo odmah u početku svoje poslovanje jače razvijati sa nabavom i prodajom robe, koju je prodavalo članovima i ostalim stanovnicima cijeloga sela, koje imade oko 240 kuća i oko 1400 duša.

Hrvatska seljačka zadruga također je nabavljala neke vrsti robe ali se je morala boriti sa velikim poteškoćama, dok je nabavljenu robu svu raspačala, jer sami članovi nijesu mogli robu tako brzo potrošiti, pak su kamati izjedali dobitak. Dotle je gospodarsko društvo svaku robu brzo raspačalo za jeftiniju cijenu. Kako uprava gospodarskog društva nije imala nikakav zadrugarski cilj i svrhe, to je nakon četiri godine poslovanja došlo do međusobnih razmirica, te je društvo sasvim prestalo raditi tako da već nekih 6 godina uopće ništa ne radi.

Dok je uprava Gospodarskog društva uživala od seljana najveće pohvale i priznanja, dotle je uprava HSZ doživljavala svakojakih poniženja i klevete od protivnika. Ali nije smalaksala već je nastavila borbu sa svojim na oko sitnim ali požrtvovnim zadrugarsim radom iz ljubavi prama bližnjemu.

Članovi zadruge osim nekih, videći nesebičan zadrugarski rad svoje uprave, počeli su malo življe surađivati u zadruzi, te su, premda sa malim ulošcima, potpomagali rad i uspjeh zadruge, a istodobno su pojedini članovi iz gospodarskog društva počeli istupati i pristupati u Hrvatsku seljačku zadrugu. Tako je iz godine u godinu zadruga dobivala pomalo sve veći ugled i povjerenje sela i broj članova je rastao polagano ali sigurno. Danas zadruga broji 106 članova, također stanje uložaka raslo je svake godine polagano i tako je zadruga sa svojim sitnim radom do danas sakupila u svoju blagajnu uložaka 270.951 din, a stanje zajmova izdanih članovima uz 10% kamata iznaša 300.000 (točno 299.950). Zadruga je g. 1930. podigla zajam od banovinske štedionice 42.000 din, jer nije imala dovoljno vlastitih sredstava za podmirenje potražnje svojih članova. Zadruga ujedno drži na tekućem računu kod Središnjeg saveza jedan dio gotovine u svrhu eventualnih potreba.

Ove brojke pokazuju razvoj zadružnog poslovanja od njezinog osnutka 1920. do konca god. 1930.:

God.	Članova	Ulož.		Zajmova		Prič. glavnica	
1920.	52	4.021.95	kr.	—	kr.	—	kr.
1921.	57	37.281.05	»	29.258.—	»	268.65	»
1922.	62	35.686.90	»	33.069.—	»	3.123.89	»
1923.	64	8.022.26	Din	8.117.25	Din	1.194.52	Din
1924.	63	12.899.67	»	6.417.50	»	2.450.77	»
1925.	65	42.799.50	»	42.112.50	»	3.955.76	»
1926.	65	49.786.86	»	49.189.50	»	6.351.36	»
1927.	67	125.471.96	»	87.501.50	»	9.074.53	»
1928.	78	199.464.54	»	121.328.—	»	13.124.18	»
1929.	93	250.359.54	»	205.252.—	»	16.858.19	»
1930.	106	270.951.—	»	299.950.—	»	21.025.88	»
		Poslovni višak 1930. činio				5.378.64	»
		Na koncu 1930. čini pričuvna glavnica				26.404.52	Din

Osim pričuvne glavnice imade zadruga u fondu za gradnju zadružnog doma 15.000 Din. Ova je svota sakupljena darovima članova i nečlanova u novcu, žitu i vinu, te priredbom zajedničke zadrugarske zabave o proslavi zadružnog dana, i tako zadruga danas ima za gradnju doma vlastitih raspoloživih sredstava 41.500 Din, pak će se ta svota za godinu dana nastojanjem zadružne uprave povisiti na 50 000. Osim toga uprava je poduzela korake da od zadrugara, koji imađu svojeg vlastitog građevnog hrastovog drva, daruju zadruzi po jedan ili dva komada, koje bi drvo opet zadrugari sami izradili besplatno, te bi također dali sav potrebiti podvoz u naravi za dovoz potrebitog materijala besplatno. Zadruga danas nema za uspješno razvijanje svojega poslovanja potrebitih prostorija, pak je sada hitno pitanje izgradnja vlastitog doma, koje je danas želja ne samo zadružne uprave nego i svih zadrugara, i koja će se ako Bog da, moguće za godinu dana ispuniti. U tom domu moći će se zadrugari u svako doba nesmetano sakupljati na svoje redovite i izvanredne skupštine i sastanke, gdje ćemo moći okupiti našu mladež, buduće pionire zadrugarstva, na razna prosvjetna predavanja i zabave.

Današnja zadružna uprava uzdaje se u svijest svojih članova, da će svoju zadružnu upravu i dalje u njezinu radu podupirati da se želja svih svijesnih zadrugara što prije oživotvori: da dođu do svojeg vlastitog doma koji će biti u buduće žarište zadrugarstva našega sela i okolice. Time bi se povećao ne samo broj članova zadruga, nego i broj i svota uložaka, te uložaka sitne štednje, i onda ćemo sa potpunim pravom moći glasnije uskliknuti: Zadrugarsko djelo preporađa selo!

Đuro Vukres, Miholjanec:

Budućnost seljaka stoji do poboljšanja gospodarskih proizvoda.

Razmatranja povodom sadašnje agrarne krize.

Svjetska poljoprivredna kriza zahvatila je i pogodila i podunavske zemlje, a time i Jugoslaviju. Niske cijene žitarica gotovo su ugrozile redovan život i razvoj našega sela. No pored žitarica i svi ostali gospodarski proizvodi naginju k padu. Primjerice spominjem naše svinjogojstvo, koje je predstavljalo veliko vrelo seljačkih prihoda. G. 1930. srednja cijena kretala se između 12 do 15 din, dok je u siječnju 1931 pala na 6—8 din po kg ž. v.

Uz takve prilike na našem tržištu stanje je seljaka uistinu teško. Potrebe sela iste su kao i prije, a cijene industrijskih proizvoda u poredbi s cijenama gospodarskih proizvoda upravo su pretjerano previsoke. To je siguran put seljačkom prezaduženju. Statistike gruntovnih ureda za g. 1930 pokazuju o tome žalosnu sliku. Svuda je porasao broj uknjiženih dugova kod seljačkih posjeda, dok je brisanje spalo na neobičnu mjeru. Taj porast uknjižaba ujedno je dokazom slaboga ili nikakvog povjerenja u dužnika, što potvrđuju uknjižbe i na najmanje dužne svote, što se prije redovito nije događalo.

Naše zadrugarstvo nije još toliko moćno, da bi moglo pokrivati potrebe našega sela, pa je seljak upućen uzimati veresiju uz

nevjerovatno visok kamatnjak. S jedne strane visoke cijene onome, što seljak treba (razna roba, alat, strojevi i t. d.), a s druge strane niske cijene onome, što seljak prodaje. dovelo je u očajan položaj našega seljaka.

No prije nego potražimo lijek ovoj krizi, potrebno je znati uzroke, koji su doveli do ovakvoga stanja. O tome su već mnogo rekli naši stručnjaci, ovdje ću iznijeti mišljenje bivšega ministra g. M. Stojadinovića iz njegova predavanja održanog 19. veljače o. g. na beogradskom Narodnom Universitetu. On uopće odbija kao uzrok agrarne krize toliko spominjanu hiperprodukciju (prekomjernu proizvodnju) agrarnih proizvoda. Po njemu poratna agrarna produkcija porasla je za 10%, ali je za toliko poraslo i pučanstvo svijeta, te se prema tome ne može govoriti o kakvoj hiperprodukciji. G. Stojadinović navodi ove uzroke sadašnje krize:

1) Potrošnja žitarica svuda se poslije rata smanjila. Poratni čovjek troši mnogo manje žitarica za svoju prehranu nego prije rata.

2) Svaka zemlja za rata naučila je, da se sama brine za svoju prehranu, te i one zemlje, koje su prije bile upućene na uvoz žitarica, sada nastoje u tome biti samostalne i po mogućnosti namirivati same svoju potrebu.

3) Ruski dumping (prodavanje robe ispod proizvodne cijene).

4) K tome dolazi utakmica Amerike.

Za rata bile su neutralne države i Saveznici upućeni jedino na američke gospodarske proizvode, pa se ta navika nastavila i poslije rata. Prije svjetskoga rata u $^3/_6$ trošila je Evropa evropsko žito, a sad namiruje $^5/_6$ svoje potrošnje američkim žitom.

Iz ovoga ćemo lako izvesti zaključak: Kraj ovakvih uzroka ratarske krize naš seljak uz svoj način rada ne će moći konkurirati Americi i Rusiji, kod kojih proizvodnja žitarica zauzima oblike potpunoga industrijskog načina proizvodnje i pretvara se u prave tvornice žita. Kraj našega pomanjkanja jeftinog kapitala jedva ćemo moći namaknuti bez opasnosti kakve strojeve i stvoriti uvjete, kojima bi pojeftinili našu proizvodnju. No ta fabrikacija žitarica i nastojanje evropskih država, koje nijesu prikladne za proizvodnju žita, a ipak ga proizvode, dovest će sigurno do opadanja kakvoće žitarica i doći će vrijeme, kad će se tražiti i cijeniti žito prve vrste.

Sva naša nastojanja moraju dakle ići za tim, da poboljšamo kakvoću žitarica i svih naših gospodarskih proizvoda. To je jedini način, da sretno prebrodimo ovu krizu.

Taj rad treba biti zrelo i dobro zasnovan i još bolje izveden. Da zađemo u pojedinosti same stvari. Prošlih godina dijelila je državna vlast među naše seljake oplemenjene vrsti pšenice. Time se htjelo poboljšati kakvoću i dobiti jedinstven tip pšenice. No taj rad nije bio dobro pripremljen. U pojedine srezove slale su se vagonske pošiljke pšenice, koje uopće nijesu bile u tom kraju nikad prije zasijavane ni okušane. Događalo se i to, da su te plemenite vrsti pšenice bile potpuno zaražene tvrdom snijeti! Neke opet naše ratar-

ske stanice uzgajaju i šire takve vrsti pšenice, za koje mlinovi dokazuju, da su nevaljale za proizvodnju prvorazrednoga brašna! Piscu ovih redaka dogodilo se ovo: 1929 pokusom sam ustanovio, da mi je kukuruz od velike zime izgubio 50% klijavosti. Vlasti su raznim oglasima upozoravale pučanstvo na to i dijelile kukuruz za sadnju sa zajamčenom klijavošću. To je bio osobito pogodan čas, da se rašire najbolje vrsti kukuruza. Ovako dobivenim kukuruzom zasijao sam ¾ jutra i od toga sjemena proklijalo je oko 15%!

Takvim načinom rada gubi se vjera, i nastojanja za unapređenje ratarstva osuđena su na izvjesno vrijeme na pun neuspjeh.

Pored poboljšanja kakvoće žitarica valja prionuti na rad za bolju kakvoću i ostalih gospodarskih proizvoda.

Od raznih gospodarskih grana na prvom je mjestu stočarstvo. Ono je danas na najboljem putu i s njim je postignut najbolji uspjeh. Naša stoka prodaje se mnogo u rasplodne svrhe i izvan granica Jugoslavije, a to znači mnogo. Kreditne zadruge najbolje znadu, što znači valjano stočarstvo za jedan kraj. Sajmovi rasplodne stoke i obični sajmovi jedino su vrelo novaca za naše zadruge. Stočarstvu se posvećuje sa strane vlasti najveća i najozbiljnija pažnja i ono je u najboljem i najljepšem razvitku. Od osobite je važnosti pojava, da se u posljednje vrijeme osnivaju mnoge livadarske zadruge, koje će svojim napretkom preporoditi i stočarstvo i sigurno dati neslućene rezultate.

U vezi sa stokom imalo bi se unapređivati i seljačko mljekarstvo. Tu smo još potpuno zaostali. Seljak prodaje uz najniže cijene mlijeko, a potrošač ga skupo plaća i ne dobiva ono, što je seljak prodao. Počelo se i kod nas nešto raditi na podizanju seljačkoga mljekarstva. Osnivani su neki tečajevi za mljekarstvo, gdje su seljački mladići za kratko vrijeme izučili mljekarsku vještinu. Svatko je mogao odmah opaziti, da se tu radi o vješto pripremljenoj propagandi za prodaju mljekarskih sprava i strojeva. Upravo je žalosno, da su neki državni gospodarski stručnjaci obilazili s tvorničkim agentima naša sela i nagovarali seljake na otvaranje mljekarstva odnosno kupnju strojeva. Za kratko vrijeme pokazao se rezultat toga naopakog rada: proizvodili su se takvi mljekarski proizvodi, koji se ne mogu ni izdaleka takmičiti robom, koja je na tržištu. Milijuni dinara otišli su u tuđinske žepove, a seljaci željni napretka izgubili su i novac i volju za bilo kakav napredni rad. Tu je jasno, da seljak može prodrijeti samo savjesnim radom uz pomoć poštenih stručnjaka osnutkom mljekarskih zadruga osnovanih na načelu proizvodnje i prodaje samo prvorazredne mljekarske robe. Mljekarska zadruga, koja će uvesti obveznu kontrolu zdravlja životinja i kojih će članovi održavati besprikornu čistoću staje i mužnje i koja će uvesti na tržište tip mlijeka i mliječnih proizvoda za kojih kakvoću kupac će biti posve siguran, moći će se ne samo održati nego će i snažno napredovati. Posebnu pažnju valja obratiti prodaji mlijeka za djecu: najbolje mlijeko, od najzdravijih krava prodavati za djecu

i zavesti prodaju mlijeka za djecu i pojedina kućanstva u bocama od jednih te istih krava. Kod nas postoje mnoge bolnice i razne socijalne ustanove, koje bi morale, a opet bi razna činovnička, obrtnička i radnička udruženja i htjela poduprijeti ovakova nastojanja naprednih seljaka. Ne bi se smjelo ponoviti ono, što se dogodilo jednoj peradarskoj udruzi, koja je jednoj zagrebačkoj bolnici ponudila na prodaju jaja i zagarantirala otpremu uz određenu težinu i svježinu no nije uspjela, jer joj je sa smiješkom gospodarskog činovnika odgovoreno, da ti uvjeti nemaju za bolnicu nikakvo značenje. Gospodin je imao posve pravo: Ista peradarska udruga saznala je kasnije, da je liferant jaja rodak onoga činovnika!

Ozbiljnim vinogradarima i vlasti zadaje muku i jad loza od direktora, koja daje loše piće, kvari dobar glas našim vinima, a ne može se osim pojedinačnih slučajeva nikako unovčiti. Preporuča se sa svih strana krčenje toga direktora i mjesto njega zasadivanje cijepljene loze. Koliko je na mjestu savjetovanje da se tamani direktor, toliko je opet pogrešno poticanje na osnivanje novih vinograda cijepljenom lozom. Mnogo bi bolje bilo, da se površine zasađene direktom pretvore gdjegod je to moguće u voćnjake! Korist bi bila upravo velika, kad bi se te površine zasadile najboljim vrstama voćaka. Izvrstan primjer, što znači kakvoća voća, vidjeli smo baš ove godine. Kilogram običnih jabuka plaćao se 1—2 dinara, a kilogram odabranih vrsta plaćao se 4—5 dinara! Nekoliko jabukovih stabala dalo je više prihoda od 1 jutra zasijanoga pšenicom! Zato treba voćarstvu posvetiti osobitu pažnju. Sramota je za nas, da u vlastitoj voćarskoj zemlji jedemo američke jabuke!

Treba ovdje spomenuti još jednu stvar, kojom se nitko ne bavi. Radi se o tamanjenju orahovih stabala, koje nitko ne sprečava. U krajeve, gdje orah dobro uspijeva, navrli su razni agenti drvarskih poduzeća i za smiješno nisku cijenu kupuju orahova stabla. Seljak u ovoj krizi daje orahovo stablo za cijenu, koja je najmanje za polovinu manja od cijene jednogodišnjega roda oraha. U malome selu s 1.000 orahovih odraslih stabala dobre godine urodi po 80.000 i više kg oraha! A to je danas kapital, s kojim treba računati. Orah se polako razvija i zato onaj, tko tamani već dobro razvita orahova stabla, počinja zločin na svome vlastitom tijelu!

Malo ili ništa se ne radi na podizanju povrćarstva. U čisto seljačkim mjestima srednje Podravine (a valjda je tako i drugdje) prodaju Bugari svakog tjedna na sajmovne dane povrće, koje uzgajaju na zakupljenom zemljištu tih sela. Čovjek ne bi upravo povjerovao koliku množinu povrća prodaju ti povrćari. U jesen dopreme i prodadu čitava brda paprike našim seljačkim domaćicama. Mi sami ne možemo to uzgojiti, premda imamo svaki kraj kuće najsposobnije zemljište za povrtnjak, koje ne služi ničemu već za trkalište domaće živadi! Svake zime Bugari ulažu gotovinu u banke, kupuju kuće i bogate se. Naš svijet to gleda i ne vidi. No ipak se i tu kreće naprijed. Napredniji seljaci u Virju kane osnovati Povrćarsku udrugu. Uspjeh će biti, ako se bude pazilo kod uzgoja na kakvoću i prođa je robe osigurana. Višegodišnjim pokusima našao sam, da u okolici Virja uspijeva prekrasan karfiol (cvjetača). Uzmite olovku, pa izračunajte prihod s 1 jutra. Na 1 četvornom metru neka urodi samo 2 kg cvjetače, to je na 1 jutru 11.430 kg. Srednja je cijena karfiolu oko 5 din. Uzmite samo cijenu od 2 dinara po kilogramu, dobit ćete sumu od 22.860 din!

U najnovije vrijeme osnivaju se mnoge svinjogojske i peradarske udruge. O tome se u stručnim krugovima vodi velika prepirka i lome »perni buzdovani« po dnevnim i gospodarskim novinama. Jedni su protiv uvoza stranih rasplodnih svinja, a drugi to odobravaju. Bez obzira na sve to seljak ima ići putem uzgoja najbolje i najtraženije robe. Zakon ponude i tražnje jači je od svakoga mudrovanja i mora ga svatko poštivati. Ako možemo bolje unovčiti na tržištu englesku svinju, gojit ćemo englesku pasminu. Ne ćemo čekati, da nas s inozemnoga svinjskog tržišta potpuno istisnu druge zemlje. Ne treba se plašiti težih uvjeta gojidbe, nego se, prihvatiti najsavjesnijega i temeljitog uzgojnog rada, pa ćemo lako moći uspješno uzgajati i najplemenitije vrste! Razumno svinjogojstvo i peradarstvo dat će lijepu dobit i mnogo pridonijeti za sretan izlaz iz sadašnje krize.

Naš narod lijepo kaže: nevolja gola, najbolja škola! Dao Bog da iz ove teške krize izađemo kao pobjednici! Ne uzdajmo se u ničiju pomoć, pomozimo sami sebi. Nikakve ankete, konferencije ni Društvo naroda ne će nam pomoći toliko, koliko mi sami. Prihvatimo se svi ozbiljnoga rada, unapređujmo naše ratarstvo poboljšanjem kakvoće gospodarskih proizvoda i naš će rad donijeti uspjeh.

Vilko Rieger:

Zadružne knjižnice i čitaonice.

Stara je riječ, da čovjek uči dok god je živ. Od malih nogu, dok je još u kolijevci, pa do najveće starosti, dok se više ni micati ne može. Ljudski um uvijek nalazi nove puteve, nove misli. Radi toga nemoguće je dosegnuti savršenstvo u znanju. Još imade mnogo oblika ljudskoga života, koji su pojedinom čovjeku sasvim nepoznati, jer imade mnogo znanosti, s kojima se nije još pozabavio. Čovjek zna, da je vrlo sitan i da nikada ne će moći obuhvatiti sve ono, što su drugi umovi stvorili kroz tisuće godina i ono, što do sada još nije ljudima dano znati.

Pa ipak, svaki čovjek, ma kako uvjeren da ne može postići vrhunac znanja, nastoji da zna što više, jer »tko umije, njemu dvije«.

To je uzrok, radi čega čovjek nastoji da bude umniji, pametniji, da više zna, jer će onda lakše moći proživjeti. Težak je život, teži onima, koji su neuki, a lakši, koji su učeniji. To zna svatko. U životu će mnogo lakše proći onaj gospodar, kojemu je i sa teoretske strane poznato gospodarstvo, koji je mnogo čitao i u dobrim knjigama naučio, kako će na razumniji način obrađivati svoje polje, cijepiti voćke, uzgajati stoku i t. d. Mnogo će biti ugodniji život onome, koji će za dugih zimskih večeri uzeti u ruke knjigu, listati je, čitati i prikupljati tako znanje, koje će kasnije moći već jednom upotrijebiti.

Knjiga, novine, crna slova na bijelom papiru, to je danas velika moć u čovječjem životu. Ali isto tako je i velika korist, koju nam knjige i novine donose.

Knjiga imade iz svih područja znanosti. Imade ih mudroslovnih, gospodarskih, **zadrugarskih i t. d.** Svake obrađuju svoje predmete. I nema toga, tko bi sve knjige, što su izašle, pročitao ili dospio pročitati. Knjige iz područja znanosti su poučne knjige. Njih se čita da se nešto nauči, što će dobro doći u životu. Ali imade i drugih knjiga. To su zabavne, a idu za tim, da čovjeka razonode i zabave ili pouče na ugodan način. I takvih knjiga je mnoštvo napisano.

Nema sumnje, da se čitanjem dobrih i lijepih knjiga postizava mnogo. Oplemenjuje se ljudski duh, profinjuju se osjećaji i razveseljuje srce.

Nema stoga pravo onaj, koji veli, da za seljaka nije knjiga i da će on i bez knjiga znati obrađivati svoje polje i uzgojiti dobru marvu. Da smo mi imali više načitanijih ljudi, nego ih imamo, naša zemlja ne bi sigurno dospjela u takovu krizu, kakva nas je obuhvatila. Ljudi bi bili čitali knjige i novine gospodarskoga sadržaja i to ne samo čitali već i primijenili njihov sadržaj, pa bi uz žitarice bavili se prema prilikama u pojedinim krajevima i drugim granama ratarstva. Sadili bi voćke, cikoriju, češljugu, lan i konoplju, što se mnogo od toga bez ikakove svrhe mora uvoziti, dok bi sve to i mi sami mogli proizvoditi.

Seljak je čovjek kao svaki drugi. I on treba da bude učeniji i pametniji. Evo, pogledajmo ono nekoliko školovanih seljaka, što smo ih imali i što ih još imamo. Oni su u gospodarstvu daleko pred svima, paze na sitnice i nemaju prilike, da se toliko tuže na svoj težak položaj.

Ali danas, kad su cijene ratarskih proizvoda tako niske teško je seljaku doći do knjiga i novina, jer su obično dosta skupe. On može da kupi jednom u godini kalendar da ga pročita, a to je vrlo malo. I seljak mora čitati mnogo više.

Kad dakle ne može seljak sam da kupi knjiga i novina, onda to mora na sebe preuzeti društvo. A najvažnije seljačko društvo je seljačka zadruga, u kojoj su svi braća. Zadruzi će lakše poći za rukom, da pribavi znimivih knjiga, nego pojedincu.

Jedan od najlakših posala je osnovati zadružnu knjižnicu i čitaonicu, a opet to je jedan i od najvažnijih posala.

Eto zašto je tome tako.

U Zagrebu postoji društvo sv. Jeronima, koje svake godine izdaje lijep broj knjiga za puk. To se društvo već u više slučajeva pokazalo vrlo susretljivim prema našim zadrugama. Ono će i dalje htjeti, obrati li se zadruga na nj s molbom. Darovat će zadruzi par knjiga. I to je dosta za početak. Zadruga će imati u svojoj knjižnici za početak nekoliko uvezanih godišta »Hrvatskoga Zadrugara« i knjige dobivene od Društva sv. Jeronima. Pomalo, zadruga će i dalje skupljati knjige. Svaki mjesec potrošit će manju svoticu u tu svrhu, a naći će se i dobrih ljudi, koji će zadruzi htjeti darovati i koju knjigu i, eto, zadružna knjižnica je osnovana.

Nema tu mnogo truda. Samo treba imati dobru volju i sve će ići.

Uz to dizat će se na taj način i **zadružna svijest.** Od kolike je važnosti zadružna štampa za dizanje zadružne svijesti, to se pokazalo u praksi. One zadruge u kojima je zadružna štampa bila raširena, redovno su daleko bolje uspijevale, nego ostale, koje su se na razne načine ispričavale, samo da ne moraju držati svoga glasila. Pa to je i razumljivo.

Kad smo dakle ustanovili, da zadružna štampa diže zadružnu svijest, a ta je od ogromne važnosti za uspjeh zadruge, nastojat ćemo svi, kojima je do napretka zadruge stalo, da zadružnu štampu što više raširimo, a ukoliko nam to nije moguće, da siromašnim zadrugarima u zadružnim knjižnicama i čitaonicama dademo u ruke dobro zadružno štivo, da ih poučimo i da tako pripomognemo svoju zadrugu i sebe same, budući da dobra zadruga znači i jake pojedince.

Pred nama je posao, koji je od odlučne važnosti po čitav naš narodni život. Samo gospodarski jak i prosvijećen narod moći će uspješno odolijevati svim burama.

Tu dakle vidimo vezu između prosvjete i zadrugarstva. Prosvjeta i gospodarska organizacija — zadruga — preduvjet su svakoga narodnoga napretka.

Prionimo na posao. **To je naša narodna dužnost.**

Svaka zadruga mora imati svoju zadružnu knjižnicu i čitaonicu.

Tko u zadrugu ulaže, selo pomaže!
Kome zadruga novac čuva, bez brige spava na oba uha.

Dr. Stjepan Filipović:

Raspored hranidbe marve kod nas i tajna snage našega stočarstva.

(Svršetak.)

U cijeloj današnjoj Savskoj banovini ima po prilici 550.000 hektara pašnjaka i 420.000 ha livada, a oko 700.000 goveda. Pošto je od tih goveda po prilici ⅓ podmlatka, to onda čini oko 230.000 komada, pa se moraju od toga četiri komada računati kao jedno odraslo goveče. Onda imamo:

700.000 — 230.000 = 470.000
230.000 : 4 = 60.000

Ukupno 530.000 odraslih goveda.

A paša ima 550.000 ha. Od toga možemo odbiti 20.000 ha slabih ličkih paša, pa nam ostane 530.000 ha. To je upravo 1 ha na 1 odraslo goveče. Po gore spomenutom pravilu bi se moglo na 1 ha držati barem dvoje goveda. A mi moramo tako i uzeti, jer nam mora ostati na paši još mjesta za kojih 100.000 konja i za oko 350 tisuća svinja, u koliko se to blago izgoni na pašu.

Vidimo dakle, da su ti naši okrugli računi vrlo povoljni: kod nas se može na današnjoj pašnoj površini držati još toliko goveda: oko 500.000 glava više nego sada. (Možemo odmah izračunati i vrijednost toga viška, uzevši težinu po glavi 500 kg, a cijenu samo po 6 dinara žive vage; imamo dakle: 500.000 goveda × 3.000 dinara = 1.500 milijuna dinara = 1.5 milijarda!) Što to znači za našu privredu, to može svaki pametan čovjek lako pojmiti.

Eto, već se po tome vidi, da je zbilja opravdano, kad se kaže, da smo mi stočarska zemlja, i to ne samo po onom što smo sada, nego i po onom, što bi morali i što ćemo još biti. I svakako je vrijedno svake muke boriti se za taj veliki cilj i veliku korist. Bez borbe nema napretka, pa ni lijepa života!

Osim toga ćemo odmah ovdje spomenuti, da u Savskoj banovini ima i 421.000 ha livada. Dakle malone koliko i paša, pa se po tome vidi da je i zimska ihrana naših goveda (i konja) dobro osigurana, jer se tu nalazi redovito i dosta otave pored sijena.

Ali mi to sve govorimo i ne misleći, kako su naše paše i livade na niskom stepenu: slabe i neuređene i kako ima još mnogo posla, dok se to sve dotjera u pravi red. Uzmimo samo način, kako se kod nas blago izgoni na pašu, pa će nam odmah biti jasno, gdje smo. Kod nas se naime izgoni stoka na pašu, ne da na njoj pase, nego da dobro ugazi travu, da je nema... Zar nije tako? To će priznati svak, ko je te naše paše i samu pašu po njima barem letimično pogledao. A to je i pravi škandal!

Zato je najvažnija stvar: *razdijeliti paše u pregone,* u ispašne dijelove. Tako će se moći trava na ostalim dijelovima lijepo razvijati, jer se samo na jednom dijelu pase. A i tu se mora polagano i s jednog kraja pasti, pa po malo napredovati prema drugom kraju. Može se tako svaka paša razdijeliti na pr. u četiri dijela. Samo se mora naročito znati, da se i zadnji dio mora opasti do košnje sijena, jer bi drukčije na njemu trava odrvenila. Ako se paša zabrani polovicom aprila — to je doduše malo prerano — onda se jedan pregon pase oko 15 dana. Ali pošto trava u početku raste slabije, bilo bi je na prvom pregonu premalo, ako bi on bio velik poput drugih pregona. Zato i mora prvi pregon biti barem dvaput veći od zadnjeg. To se zna, da se ti pregoni mogu različno razdijeliti, pa je to stvar interesenata seljaka. — Ali ovdje samo jedno kažemo: paše se moraju odmah razdijeliti u pregone i to bi bio vrlo zahvalan posao za banovinske uprave, kad bi to provele; učinile bi doista veliko dobro po naše stočarstvo. To je u istinu najpreče pitanje u našem stočarstvu, a za čudo se može lako urediti, bez ikakve muke, samo stroge naredbe, pa da vidiš! (A iza toga se mogu i trave po paši proučavati, jer ovako nema nikakve vidljive trave.)

Od drugih stvari, koje su dalje važne za popravak naših paša i livada treba da spomenemo naročito *krečenje,* posipanje vapna po pašama i livadama. Pitanje je vapna danas u hranidbi marve vrlo važno poglavlje i ono se marlivo proučava, pa se u tome došlo do vrlo zanimivih i važnih spoznaja. Ne samo što se krečenjem paša i livada ubija kiselina u zemlji i tako sprečavaju kisele trave, nego se tako popravlja i zemlja u velike, a u hrani se nagomilava vapno, koje je poslije od velike vrijednosti za zdravlje i život marve. — Vapna trebaju najviše krave, teladi, i to za tvorbu mlijeka, jer u svakoj litri mlijeka izlazi 1.8 grama vapna, a u 10 l već 18 gr. Ako nema toga vapna dosta u hrani, vadi ga krava iz svog tijela, koje tako po malo slabi i onda može da lako oboli od tuberkuloze; u novije su doba pronašli baš tu oskudicu vapna kao važan uzrok sušici kod krava. Vapno je važno i za svu probavu, za spolni nagon, protiv pobačaja i ono omogućuje djelovanje vrlo važnih vitamina. A i same se trave dobije na paši i livadi više, ako ima u zemlji dosta vapna, pa je ta trava mnogo bolja od druge.

U našim krajevima ne bi smjelo biti nikakve oskudice vapna, kad imamo toliko vapnenca i drva, pa i u samoj Slavoniji ima toga jednog i drugog u izobilju.

To se zna, da se moraju paše i livade kod nas još i *osušiti,* gdje su mokre, a *natapati,* gdje su suhe; zatim se moraju i *dobre trave po njima posijati.*

Od važnosti je dalje po našu ihranu marve i silaža, *kiseljenje* krme. Njime se uštedi oko 30% gubitaka, što nastaju kod sijena, a dobije se i izvrsna hrana. O toj bi se silaži moralo kod nas još više

raditi, nego što se je do sada radilo, iako je u nekim krajevima ta stvar već vrlo lijepo napredovala, tako oko Križevca, Bjelovara i u Podravini, a to sve radom gospodina profesora Turine, iz Križevca.

Kod nas ima dakle dosta paša, a i livada, ali ovih zadnjih nema svaki seljak, radi oskudice zemlje. Kako dakle da i siromašniji *seljaci dođu lako do dobre zimske krme?* To je lako postignuti: na malom komadu zemlje moraju oni sijati djetelinu, naročito lucernu, onda repu i kukuruze za silažu. Tako će oni na maloj površini dosta krme naći. To je važno pitanje za stočarstvo kod nas.

Kako dakle vidimo, mi smo govorili samo o *vlastitoj proizvodnji krme* kod našega seljaka. Pita se sada: a što ćemo za kupovnu krmu: mekinje, kolače i t. d.? — Tu sad dolazi ono zanimivo i prava tajna naše stočarske snage, kojom mi možemo još mnogo u svijetu postignuti. *Baš je prava sreća, što se kod nas može izići bez kupovne krme. Narodi, koji kupuju krmu za blago, troše silne novce u tu krmu, a mi ne trošimo ništa; naša je ishrana marve zato mnogo jeftinija i zato ćemo mi moći konkurirati svakoj evropskoj državi s našim govedima, a i svinjama!*

A kupovna je hrana doista skupa. Evo zato dokaza: u mekinjama ima 45 škrobnih vrednota, a 1 metercent mekinja stoji 90—95 dinara; dakle se u njima dobije oko ½ škrobne vrednote za 1 dinar; u repičnim kolačima ima 60 škrobnih vrednota, a cijena im je 85 dinara; dakle 0.7 škrobnih vrednota za 1 dinar; u dobrom sijenu 10 para; dakle za 1 dinar dobijemo u vlastitom sijenu: 3 škrobne vrednote! Zar to nije silna razlika?! A k tome je travna hrana za blago najbolje i od nje se dobije najljepše meso, koje se i bolje plaća.

*

Eto to je dakle ta zanimiva organizacija ishrane naše stoke: duga paša, kratko držanje blaga u staji, proizvod samo vlastite krme. Od paše potiče zdravlje naše marve, a od vlastite krme jeftinoća proizvodnje i tako onda mogućnost sigurne prođe po evropskim i po drugim svjetskim trgovima. Baš se radi tih povoljnih prilika može s pravom reći, da smo mi stočarska zemlja, misleći pak najviše na budućnost, na ono što može i što će još biti.

Spomenuli smo i par korisnih stvari oko popravka naših paša i livada. Osim tih stvari ima i drugih. S jednim i drugim se mora odmah početi. Nema razloga, da se odgađa, od toga nam je samo velika šteta. Zato i treba, da banovinska uprava u Zagrebu nastavi svoj lani započeti rad oko paša i livada, jer je to važno i životno pitanje za naš narod na njenom području. A taj rad može biti samo koristan, jeftin je i nije pogibeljan. Narod bi mu se sigurno odazvao i bio bi za nj i zahvalan.

Najbolje osiguranje jest ulaganje u zadrugu!
Kome zadruga novac čuva, bez brige spava na oba uha!

Ivo Grivičić:

Vinska izložba u Brod. Stupniku.

Na ovoj izložbi vidjelo se da naši seljaci, ako su svijesni i složni mogu zajednički da proizvedu dobru robu i da je zajednički i dobro prodaju.

Stupljani su već kod prve regeneracije (obnove) vinograda nagovorom vrijednoga bilježnika g. Alinjaka izabrali su dobru podlogu i složiše se u većini da osim grožđa za stol sade **talijansku graševinu,** koja će prema njihovom mišljenju i iskustvima najbolje uspijevati.

Sa vinske izložbe u Brodskom Stupniku.

Davno je to smišljeno i dogovoreno. I kroz dugi niz godina mučnoga rada, podignuti su krasni vinogradi i podrumi se napunili dobroga vina.

Prijašnjih godina je cijena ovim stajala još kako tako i oni su svoje vino mogli dobro da unovče. Ali ove godine je cijena vinu pala, stisnula je t. zv. »kriza«.

No oni su bili svijesni da u svojim podrumima imadu zaista dobro vino i nisu htjeli da ga dadu bud pošto. — I zato zaključuju da će prirediti izložbu i sajam vina u svom selu. Nabavljaju sredstva i daju se na posao. Tom zgodom se obraćaju na Kr. bansku upravu, Savez hrvatskih vinograda i Središnji savez hrvatskih

seljačkih zadruga. Sve te ustanove izlaze naprednim vinogradarima u susret i šalju na izložbu svoje stručnjake.

U nedjelju 8. III. o. g. otvorio je izložbu g. Ing. Stipetić, vinarski nadzornik i izaslanik kr. banske uprave. Bili su prisutni: Dr. Buć od Saveza hrv. vinogradara i Ing. Račić, od Središnjeg saveza hrvatskih seljačkih zadruga, a sa strane sveze agronom Ing. Nikolić. Bio je i Ing. Žic sa svojom gospođom i djecom. Premda je bilo veoma ružno vrijeme, posjetili su izložbu i učesnici i seljaci u velikom broju iz bliže i daljne okolice.

Izložba je bila uređena sa puno slavonskoga istančanog ukusa. Dvorana je bila ukrašena slikama, zelenilom, slavonskim ćilimima i ručnicima.

Kod ulaza svatko je dobio čašu i pravo na kušanje vina i na besplatni buffet, koji je bio priređen opet po slavonsku. Kulen, slavonske kobasice, hren, pivski sir i t. d.

Na izložbi, a i kod skupne večere su dvorile lijepe seke u slavonskoj narodnoj nošnji.

Izloženo je bilo 965 hl. vina, a od toga je bilo 645 hl vina čiste talijanske graševine (rizlinga). Izloženo vino je bilo izvrsne kakvoće. Ljupko, sa lijepom aromom, jednom riječju pitko, a opet jako, sa dovoljnom množinom alkohola.

Prosjek svih izloženih vina bio je 10.6° maliganda. Talijanska graševina je dosegnula 12.4°, a muškat g. Alinjaka (8 hl) 12.8° maliganda.

Dugogodišnji napredni vinogradarski rad okrunjen je uspjehom. Rijetko se nađe, da jedno selo izlaže 645 hl (6½ vagona) jednoličnoga, standarizovanog vina sa tako dobrom kakvoćom.

No za to je dobiveno potpuno priznanje sa strane stručnjaka izaslanih od spomenutih ustanove i sa strane učesnika.

Pučka štediona zadruge za štednju i veresiju u Zagrebu kupila je preko g. A. Blaževića upravitelja svoje ekspoziture u Oriovcu cca 500 hl vina uz cijenu koja potpuno zadovoljava kupca i prodavaoce. Kupovano je samo standardizovano vino tal. graševine prema % alkohola.

I tim je okrunjeno nastojanje vrijednih stupničana, da stvore jednoličan tip vina. To je onima koji su prodali potstrek za daljnji rad na usavršavanju vinograda i vina a onima koji nisu prodali opomena da put kojim idu ne valja, nego da se priklone većini — zajednici i da svim silama porade na popravljanju vinograda.

Izlagači misle i dalje. Dogovaraju se **o jačem zajedničkom istupu i kane da sa vinogradarima iz Oriovca, Broda, Drenovca i okolice osnuju vinarsku zadrugu ali samo za kvalitetna vina.** Tip bi bio tal. graševina dotjerana još recimo sa 25% rajnska graševina ili silvanca, već prema tomu što pokusi dokažu kao bolje. Tim bi se dobilo izvrsno vino, koje bi se kao zrelo moglo prodavati i u bocama. Za takovo vino ne bi sigurno bilo »krize«.

Slavko Krčmar, Gornji Desinec:

O gospodarskoj krizi.

Zadeš li u selo na večer, opazit ćeš da ima mnogo kuća u kojima ne gori svijetiljka, jer seljak nema novaca da kupi petroleja. Dođeš li u Zagreb, vidjet ćeš radnika bez posla, blijed, mršav, oči mu upale.

Istina je, da seljak ima mnogo posla, ali svoje proizvode ne može prodati ili ih prodaje u bescijenje, tako, da mu ne dostaje ni za porez. Radnik je potrošač, ali nema zašto kupiti, pa seljak nema kome prodati. Mjesto da radnik živi kao čovjek, on gladuje bez posla. Seljak namjesto da bude obuven i odjeven kao čovjek, ide odrpan i na pola bos, dužan je raznim lihvarima i špekulantima, koji su ga potpuno okupili.

Mislim, da su tri glavna krivca krizi, a to su:

1. Pomanjkanje zadrugarstva u našoj zemlji. Imademo mnogo sela u kojem se i ne spominje osnutak kakove zadruge, a ima zadruga, koje su prekasno osnovane te se sada u ovoj krizi ne mogu povoljno razvijati.

Imade i takovih, koje su radi nekih nesavjesnih ljudi morale prestati, ili su do kraja propale, jer su se u njih umiješali razni njihovi neprijatelji. A tome je krivnja samo nedostatak zadrugarske svijesti. Mnogo imamo ljudi, koji znadu jako dobro govoriti i pisati o zadrugarstvu, ali nažalost pravih zadružnih radnika imamo malo. Imamo ih malo zato, jer je malo obrazovanih ljudi, koji bi došli u selo i držali seljaku niz predavanja o zadrugarstvu, jer se boje da si cipele ne zamažu. Nije dosta samo pisati, nego treba sa seljakom i razgovarati, jer mora se znati, da seljak malo čita s razloga, jer nema za što kupiti novine i razne stručne listove.

2. Velik je uzrok špekulacija i lihvarstvo. Gdje je onaj novac, koji je bio u rukama seljaka još godine 1922.?

Dospio (radi pomanjkanja zadružne svijesti) u ruke raznih spekulanata. Jedno veliko poduzeće ne zadovoljava se primjerenom zaslužbom, nego hoće da brzo sakupi milijune. Kod takovih poduzeća radi radnik po 20 Din. na dan, što niti njemu samomu nije dosta za udoban život, a kamo li da uzdržava ženu i djecu.

Ta to je zločin kao i svaki drugi, samo što se taj zločin čini u rukavicama, pak se malo ili nimalo o tome govori.

Uzrok tome zločinu je samo velika gramzljivost, a posljedice bijeda kod seljaka, a glad kod radnika.

Kod svake bolesti liječnik traži uzrok, a tek onda odstranjuje posljedice.

Zadrugari! Čitajte i širite »Hrvatski Zadrugar«.

A mi uzroka imademo dosta, samo treba da vlast sa zakonom u ruci spriječi nove uzroke, a time će postepeno biti odstranjene i posljedice.

3. Neki učeni ljudi kažu da se ova kriza može prebroditi samo sa velikom štednjom.

Takovom mišljenju pridružujem se i ja, i kada počnemo svi štedjeti, stvorit ćemo kapital, kojim bi se moglo mnogo učiniti.

Pokazali smo da seljak i radnik štedi i prekomjerno, jer su mu već oči upale od gladi, na pola je bos i gol, nego imamo mi još jedan način štednje, o kome se želim pozabaviti u potanko.

Vidimo mi da imademo mnogo ljudi, koji beru velike mirovine, a zdravi su i jaki za svaki rad. Domogli su se mirovine mnogi i uz protekcije još prije uz političko partizanstvo, a koji bi mogao takorekavši s volom voziti. Čovjek od 40—45 godina i bere takove velike mirovine, i još poslije dobije privatnu službu. A koliko ima sposobnih i poštenih i nema nikakovog namještenja, a ovdje ima dva i tri namještenja. Ako je sposoban raditi, neka radi tamo gdje je radio i prije, a ako pak nije sposoban, neka drugi dobije na njegovom mjestu namještenje. Svaki koji je sposoban za rad, treba da radi, tek kad je nemoćan, onda mu treba dati mirovinu.

Zato bi trebalo provesti reviziju svih umirovljenih, te koga se pronađe da je sposoban za rad, oduzeti mu mirovinu i neka radi i živi kako može.

Kada bi se u našoj zemlji provela revizija i svim sposobnim za rad penzija oduzela, a prevelika penzija smanjila, držim da bi to bio kapital od nekoliko desetaka milijona (ako ne i stotina) sa kojim bi država mogla barem malo ublažiti gospodarsku krizu. Ne bi trebalo tako velikih poreza, a seljak i radnik bi odmah osjetili olakšicu.

Dakle: da se ublaži ova kriza, trebalo bi da se iz najviših mjesta poduzmu stroge mjere. Da se zakonom zabrani lihvastvo i spekulacija. Da se poduzmu najveće mjere oko organizacije zadrugarstva, te da se u svakoj školi, a osobito u osnovnoj školi govori o zadružnoj organizaciji. A već djeca u školi da se priučavaju na sitnu štednju i uloške. Nadalje da se u svim višim školama održavaju predavanja o zadrugarstvu, da svaki polaznik u višim školama dozna, kako je zadrugarstvo važno za državu. Da dozna, da je seljak stup seljačkog napretka i kulture.

To je jedini izlaz iz gospodarske krize, i kada se sve to provede, nestat će tog velikog neprijatelja, kojega mi zovemo kriza.

Znam da to ne može biti preko noći, jer preko noći nije ni došlo, ali treba učiniti makar ono što se može.

Ing. H. Koser, Zagreb:

Graditeljstvo.

Graditeljstvo (Baukunst) je skup znanja i umjeća, koje osposobljuje čovjeka da stvara svrsishodne i trajne građevine nastojeći i to naročito kod javnih građevina na pr. škola, bolnica, zadružnih kuća i t. d., da im vanjština bude po mogućnosti ljepša i ugodna za oko.

Ovdje ću najprije razložiti podjelu graditeljstva na njegove sastavne dijelove kao i njihove tehničke nazive, što je važno za kasnije lakše razumijevanje pojedinih dijelova neke građevine.

Graditeljstvo se dijeli na:

1. **Niske gradnje** (Tiefbau) t. j. gradnje većinom u i na zemlji kao na pr. ceste, željeznice, mostovi, tuneli i vodogradevine.

2. **Visoke gradnje** (arhitektura, Hochbau) t. j. gradnje većinom nad zemljom kao na pr. stambene zgrade, škole, crkve, bolnice, gospodarske zgrade i t. d.

Kod građevina nad zemljom razlikujemo:

a) konstruktivni (građevni) dio,
b) umjetnički dio.

ad. a) Konstruktivni dio visokogradevina jesu građevne konstrukcije (Baukonstruktionlehre) i one uče kako se osnivaju i izvode pojedini građevni dijelovi, obzirom na materijal i njegova svojstva, te zakone ravnoteže vanjskih i unutarnjih sila.

Prema tome služe građevnim konstrukcijama kao podloga:

1. **Nauka o gradi** (Baustofflehre), koja naučava tehnička i kemijska svojstva materijala, kojim se gradi.

2. **Statika** (Baustatik), koja se bavi proučavanjem zakona ravnoteže vanjskih i unutarnjih, sila.

ad. b) **Umjetnički dio visokogradnja** (Baukunst-Architektura) uči one umjetničke zasade po kojima se rješavaju unutarnje i vanjske plohe neke zgrade kao i njezini, pojedini dijelovi (detalji).

Izvedbom građevina bavi se nauka o **upravi gradnje** (Bauführung).

Kod gradnje neke zgrade razlikujemo tri važna odsjeka:

1. **Temeljenje,** koje sastoji u izgradnji temelja ili fundamenta zgrade.

2. **Izgradnju,** pod kojom razumijevamo izvedenje svih zidova, krovova, stepenica i t. d.

3. **Unutrašnje uređenje,** koje obuhvaća sve one radove, koji su potrebni za potpuno dovršenje zgrade, t. j. svi obrtnički i instalacioni radovi.

Nacrti.

Za svaku gradnju potrebni su nacrti (Entwurf, Plan), pa tu razlikujemo ove vrste osnova:

1. **Crteži** (Skizze) u mjerilu 1 : 500 ili 1 : 200, samo šematično risano t. j. zidovi risani sa jednostavnim crtama ili često risano na milimetar papiru.

2. **Urudžbeni** ili **dozvolbeni nacrti** (Einreichungspläne) u mjerilu 1 : 100 moraju odgovarati svim zahtjevima građevnih propisa postavljenim od oblasti i služe kao prilog molbi za građevnu dozvolu. Ovi se nacrti izrađuju obično u mjerilu 1 : 100.

3. **Izvedbeni ili polirski nacrti** (Polierpläne) izrađeni obično u mjerilu 1 : 50, pa se iz njih moraju vidjeti sve pojedinosti gradnje.

4. **Detaljni ili potanki nacrti** (Detailpläne) u mjerilu 1 : 25, 1 : 20, 1 : 15, 1 : 10, 1 : 5, 1 : 1 pa izbor mjerila ovisi o važnosti onoga dijela gradnje, koji se hoće nacrtati. Za glavne vijence kao i sve ostale profile rade se detaljni nacrti u mjerilu 1 : 1 t. j. u naravnoj veličini (Naturdetail). Detaili rišu se najčešće olovkom i to na posebnom detail papiru.

5. **Položajni ili situacioni nacrt** kratko nazivan **situacija** (Situacionsplan) riše se u mjerilu 1 : 1000 ili 1 : 500. Ovdje se urisuje dotična gradnja zajedno sa gradilištem (t. j. zemljištem određenim za gradnju) i susjednim gradilištima i zgradama kao i prometnom površinom (cesta, pločnik, put).

Kod nacrta razlikujemo:

a) **Tlocrt** (Grudriss) t. j. vodoravni (horizontalni) prerez pojedinih katova u visini od po prilici 1.00 m (jedan metar) od poda, ali tako da se vide svi otvori u zidu (prozori i vrata).

b) **Presjek** (Schnitt) t. j. osovni (vertikalni prerez zgrade ali izveden tako da budu njime vezani glavni i srednji zid, pa ide sredinom prozora, vratiju i stubišnog kraka.

c) **Pročelje** (fasada, Fassade) jest pogled na vanjsku plohu zgrade u okomitoj projekciji.

d) **Perspektiva,** gdje je nacrtan lik zgrade onako kako bi ga mi u naravi vidjeli (na pr. slično fotografskoj slici).

Dr. Ilija Jakovljević:

Krivična djela protiv časti.

Protiv časti može se netko ogriješiti ne samo uvredom, nego i klevetom. Kleveta je mnogo teže krivično djelo, pak se zato ono progoni kod sudbenoga stola (okružnoga suda), te je i kazna stroža, t. j. od 15 dana do 5 godina, a povrh toga se mora izreći i novčana kazna. Pod klevetom se razumijeva iznošenje ili pronošenje nečega neistinitoga, što časti, dobrom imenu ili privrednom kreditu oklevetanoga može škoditi. Traži se dakle, da ono, što se iznosi ili pronosi, bude neistinito. Iznošenje istinitih stvari, osim u slučajevima, u zakonu naročito predviđenim, nije kažnjivo. Isto se tako traži, da ono, što se iznosi ili pronosi, može nanijeti spomenutu štetu. Ne traži se dakle, da šteta bude doista i nanešena. Ko dakle iznosi nešto neistinito, što ne može dotičnome licu škoditi, ne može radi toga biti kažnjen. Otegotna je okolnost, ako je kleveta učinjena javno, te je za taj slučaj predviđena najmanja kazna od 3 mjeseca zatvora i novčana kazna. Još je teži slučaj, ako je netko išao sa naročitim ciljem za tim, da uništi dobro ime ili privredni kredit oklevetanog lica, pak je predviđena najmanja kazna od 6 mjeseci zatvora i novčana kazna. (§ 301. k. z.)

Posebna je zakonska ustanova §-a 302. k. z., koja govori o uvredi i kleveti nadleštava i zvaničnih lica. Za postupak u tim djelima nadležan je sudbeni stol, a kazna je kod nejavne uvrede zatvor od 7 dana do 5 godina ili novčana kazna. Ako je uvreda počinjena javno, kazna je zatvor od najmanje 15 dana, a povrh toga mora

sudac izreći i novčanu kaznu. Kod nejavne uvrede dakle sudac može izreći ili samo kaznu zatvora ili samo novčanu kaznu, a kod javne uvrede mora izreći i jednu i drugu kaznu. Kod klevete, ako nije javna, kazna je strogi zatvor od 7 dana do 5 godina i povrh toga novčana kazna, dok je, ako je kleveta učinjena javno, kazna strogi zatvor od najmanje 1 mjesec, a najviše 5 godina dana, a povrh toga i novčana kazna.

Međutim je zakonodavac u §-u 303. k. z. predvidio i slučaj, da koje od zvaničnih lica pri svome zvaničnom radu postupi protuzakonito, pak time dade povoda zainteresovanom licu, da počini gore navedeno djelo uvrede i klevete, te je odredio, da sud u tome slučaju može kaznu ublažiti po svojoj slobodnoj ocjeni, to jest, da nije vezan ni na vrstu ni na mjeru kazne, pak da može dati i manje od 7 dana zatvora, što je po zakonu najmanja kazna slobode. Kod klevete može sudac ublažiti kaznu po slobodnoj ocjeni, dok kod uvrede može ili ublažiti kaznu po slobodnoj ocjeni ili osloboditi od svake kazne. Ovo je vrlo važna tekovina novoga vremena, jer s jedne strane sili zvanična lica, da se u svome radu drže zakona, a s druge strane računa sa duševnim stanjem optuženoga lica, koje je bilo izazvano nezakonitošću onih, koji su u prvom redu pozvani, da se drže zakona.

Djelo klevete, počinjeno na štetu bilo privatnog lica ili javnog zvaničnika, nije kažnjivo, ako je počinilac bio u izvinjavajućoj zabludi, radi koje je držao, da je istina ono, što iznosi ili pronosi (§ 304. k. z.). Nije dakle dosta, da je bio samo u zabludi, nego treba da on toj zabludi nije kriv. Ako n. pr. netko jednu stvar pronosi zato, što ju je saznao od ugledne i uvažene osobe, koja uživa opće povjerenje, te nije imao razloga da sumnja u istinitost njezinih navoda, ne će biti kažnjen, dok će naprotiv biti kažnjen, ako je to saznao od kakve protuhe, jer protuhi nije smio vjerovati. Da li je zabluda izvinjavajuća, prosuđuje sudac prema prilikama pojedinoga slučaja.

Ali zakonodavac nije samo donio ustanovu o nekažnjivosti u iznimnim slučajevima, nego je predvidio i slučaj, da klevetnik pred sudom opozove, što je iznosio, pak je dozvolio sucu, da u tome slučaju kaznu ublaži po slobodnoj ocjeni, ali mu je dao i vlast, da naredi, da se osuda objavi o trošku klevetnika (§ 305. k. z.). Ova zakonska ustanova ima svrhu, da klevetnika potakne, da svojim opozivom dade zadovoljštinu povrijeđenome licu, pak mu je zato stavio u izgled ublaženje kazne. Povrijeđeno pak lice ima veći interes, da klevetnik svoju klevetu opozove, jer je to za njega najveća zadovoljština, i jer nakon toga u pravilu ne će nitko sumnjati, da je ono, što je o njemu iznošeno, istinito.

Kao što je rečeno, za kažnjivost djela klevete treba da je ono, što se iznosi ili pronosi, također neistinito. Okrivljeniku je dakle slobodno nastupiti dokaz istine, osim ako se radi o kleveti Kralja, Kraljevskog Namjesnika ili kojega člana Kraljevskog Doma, zatim vladara, predsjednika republike ili namjesnika ili kojega člana vladalačkog doma strane države, ako se u toj državi krivično goni za ista djela na štetu našega Kralja, namjesnika ili člana našega Kraljevskog Doma. Nadalje nije dozvoljeno nastupiti dokaz istine, ako se radi o kleveti stranoga poslanika, opunomoćenog ministra, diplomatskog agenta ili otpravnika poslova, koji je ovjeren pri dvoru Kraljevine Jugoslavije. Nije dozvoljen nastup dokaza istine ni onda, ako bi se imalo dokazivati kakvo krivično djelo, koje se goni po privatnoj tužbi. Na pr. jedan čovjek nekoga okleveta, ali ga taj ne tuži ili odustane od tužbe. Ako sada treće lice iznese, da je taj čovjek dotičnoga klevetao, ne će moći nastupiti dokaz istine. Jednako nema mjesta nastupanju dokaza istine, ako je oklevetani za krivično djelo, koje je klevetnik protiv njega iznio, oslobođen od odgovornosti pravomoćnom odlukom suda. Razlog je vrlo jasan, jer se ne može pred sudom ista stvar dva puta raspravljati. Konačno nema mjesta nastupanju dokaza istine, ako se radi o iznošenju činjenica, koje se tiču porodičnog života ili privatnog rada, koji nema veze s javnim radom dotičnog lica ili s kakvim industrijskim, trgovačkim ili financijskim poduzećem, koje se obraća na javno povjerenje. — Svrha je ove ustanove, da se poštedi tuđi obiteljski život, a i njegov privatni rad, koliko ne dira javne interese.

Samo se po sebi razumije, da zakonodavac nije mogao zaštititi samo obiteljski život i privatni rad od zadiranja trećih osoba, nego je morao da s druge strane u stanovitim slučajevima dozvoliti izvjesna djela, koja su inače zabranjena. Tako je na pr. u punoj mjeri dozvoljeno ocjenjivanje (kritikovanje) naučnih, umjetničkih, vještačkih i zanatskih djela. Sasvim je neodlučno, da li je ta kritika ispravna. Ko na pr. u jednoj kritici napiše, da jedna slika nema umjetničke vrijednosti, ne će radi toga biti kažnjen, makar ta slika bila upravo savršeno umjetničko djelo. Isto tako ne će biti kažnjen, ko učini kakvo izjašnjenje radi izvršenja kakve dužnosti ili prava ili radi zaštite opravdanih interesa, u koliko su ovi pretežniji od povrijeđenog interesa oklevetanoga lica; nadalje ko opomene ili ukori kao stariji svoga mlađega ili učini u službi prijavu ili kao činovnik da mišljenje o kakvoj stvari, ali sve to samo u slučaju, ako se iz načina izražavanja ili drugih okolnosti ne vidi, da je okrivljeni imao namjeru, da vrijeđa odnosno lice. Ne kažnjava se ni odvjetnik, koji po nalogu svoje stranke prema njezinoj uputi iznese nešto, za što se kasnije ustanovi, da nije istinito, jer je odvjetniku »slobodno, da iznese sve, što mu se po zakonu čini korisnim za stranku i da se na svaki mogući način posluži svim sredstvima napada i obrane, koja se ne protive dobivenom ovlaštenju, zakonu i njegovoj savjesti.« (§ 21. advokatskog zakona.) Isto tako nije kažnjiv ni onaj, ko u dobroj vjeri podnese prijavu javnoj vlasti, da na osnovu izvjesnih okolnosti sumnja na nekoga, da je počinio stano-

vito krivično djelo, ako je radio u dobroj vjeri. Ima bezbroj slučajeva, na koje se mora primijeniti ova zakonska ustanova (§ 306. k. z.). Naravno, da se mora kazniti počinitelj, ako mu je namjera da vrijeda, jer vrijedati nije nikome dopušteno, nego je svatko dužan, da se izražava pristojno.

To bi, u glavnom bila sva krivična djela protiv časti, koja dolaze u praksi. Sva se ona u pravilu progone na privatnu tužbu povrijeđenoga lica. Kod javnih zvaničnika vrši se progon za uvrede i klevete, koje su im nanešene prigodom vršenja zvanične dužnosti, odnosno savezno s vršenjem te dužnosti, po njihovom prijedlogu, a ako ga oni ne podnesu, po prijedlogu njihove starije vlasti, a za nadleštva ili politička tijela po odobrenju njihova predstavnika. U slučaju uvrede ili klevete Kralja, Namjesnika ili člana Kraljevskog Doma, pa i onda, ako se radi o umrlim članovima Kraljevskog Doma, potrebno je odobrenje ministra pravde. Radi li se o uvredi ili kleveti predstavnika stranih država i diplomatskih funkcionara, potreban je prijedlog vlade strane države ili njenog diplomatskog predstavnika te odobrenje ministra pravde. U svima ovim slučajevima vrši se progon po javnoj tužbi.

Za podizanje privatne tužbe radi uvrede ili klevete umrlih lica ovlašteni su bračni drug, roditelji, djeca, braća i sestre umrloga.

Rok je za podnešenje privatne tužbe tri mjeseca nakon saznanja. Poslije tri mjeseca nastupa zastara i ne može se s uspjehom tužiti. Kada se govori o saznanju, misli se kako na saznanje čina, tako i počinitelja. Ne nastupa dakle zastara, ako je netko na pr. pred pola godine saznao, da ga je jedno lice uvrijedilo, ali nije saznao, kako ga je, to jest, kojim ga je riječima uvrijedilo. Ipak ako je od dana počinjenja djela, za koja propisan strogi zatvor ili zatvor duži od jedne godine, prošlo 5 godina, a kod ostalih djela 2 godine, nastaje stvarna zastara i nema više progona. Čim se povede postupak protiv jednoga počinitelja, otpočinje i protiv svih učesnika. Ako se odustane od progona protiv jednoga učesnika, obustavlja se postupak ureda radi i proti svima ostalima. Nije moguće dakle, da uvrijeđeno lice jednome počinitelju oprosti, a drugoga progoni. To je jedna novost u sadašnjem krivičnom zakoniku. Od tužbe se može odustati, sve dok se ne izreče osuda. U slučaju privatne tužbe, a nju imamo u pravilu kod krivičnih djela protiv časti, može okrivljenik do završetka pretresa pred sudom prvog stepena protutužbom tražiti, da sud sudi tužitelja, ako mu je uvredu povratio. (§ 51. k. p.) Ako je dakle okrivljeni bio izazvan, on ne će moći više tužiti, ako je prošao zastarni rok, ali će moći biti oslobođen od kazne. Naprotiv, ako je njemu tužitelj uvredu povratio, nije vezan na osobnu zastaru, nego će moći tražiti, da se kazni tužitelj. Sud može u tome slučaju, kako je već rečeno, obadvije stranke ili jednu od njih kazniti ili osloboditi od svake kazne. Svakako onaj, koji je uvredu povratio, ako je bio izazvan, može, ali ne mora biti oslobođen od kazne. To ovisi o tome, kakva je uvreda predhodila i kakva je kasnije uslijedila. Ne postoje nikakvi kriminalno-politički razlozi, da netko, tko je na kakvu malu uvredu planuo i protivniku nanio najgadnije uvrede, bude radi toga, što je izazvan, oslobođen od kazne.

Kao što se iz razloženoga vidi, kazne su vrlo stroge. U praksi to naravno sasvim drukčije izgleda, jer se vrši ublaživanje kazne po §-u 71. k. z., pak se često daje mala novčana kazna, a da i ne govorimo o uvjetnim osudama. Međutim, kako se stranke obično daju zastupati po odvjetniku, stranka, koja bude osuđena, bude stvarno dosta osjetljivo kažnjena već time, što mora platiti troškove zastupanja. Razlog, zašto se stranke u pravilu daju zastupati po odvjetniku, je dobrim dijelom i taj, što se postupak obustavlja, ako tužitelj pravodobno ne dođe na pretres, a njemu je to obzirom na udaljenost dosta teško.

Veliku poteškoću čini, što je za sve klevete i za sve javne uvrede nadležan sudija pojedinac sudbenoga stola. Zakonodavac je htio time jače zaštititi povrijeđena lica, ali kako je postupak kod sudbenoga stola spojen sa dosta formalnosti, naročito sa podizanjem optužnice i velikim troškovima dolaska pred udaljeni sud, pokazalo se u praksi, da ova ustanova nije najsretnija. Sudbeni stolovi dobili su previše posla, koji se polagano odvija, pak povrijeđena stranka dolazi teže do zaštite, nego da se postupak vodi pred kotarskim sudom.

U našem narodu, gdje je pravdaštvo znatno razvijeno, predstavljaju krivična djela protiv časti jedno teško poglavlje. Razboriti ljudi idu pred sud samo u važnim slučajevima, dok se ne obaziru na uvrede osoba, koje selo ozbiljno ne uzima. Na takve je uvrede najbolje odmahnuti rukom i raditi svoj posao. Ima naime ljudi, koji po svojim moralnim osobinama ne mogu uopće uvrijediti i radi kojih nije vrijedno dangubiti kod suda. Male pak uvrede među susjedima najbolje je zaboravljati i sa susjedima se izmiriti, jer ako netko možda i ima zao jezik, ne mora uvijek imati i zlo srce, pak više kaže, nego što misli i osjeća.

J. P. Pazman:

Gnojidba sa smjesom Nitrofoskal.

Bilje prima hranu iz zraka, vode i zemlje. Zraka imade u dovoljnoj mjeri. Hranu iz zemlje prima biljka otopljenu u vodi. Ako nema dovoljno vlage, kao što to biva za vrijeme sušnih godina, biljka se slabo razvije i daje slabiji plod. Vlaga se može dovesti natapanjem.

Sa dubokim jesenskim oranjem i zimskim oranjem, može se znatno utjecati u pogledu potrebne vlage.

Biljke uzimaju iz zemlje oveći broj rudnih tvari, sa kojima izgrađuju svoje stanice, s kojima se dakle hrani i radi čega se te rudne tvari nazivaju »biljnim hranivima«.

Veći dio biljnih hraniva nalaze se u zemlji u dovoljnim količinama, ali obično **zemljišta oskudijevaju na dušičnim, kalijevim, fosfornim hranivima i na vapnu.**

Ako u zemlji nema dovoljno dušičnih, fosfornih, kalijevih ili vapnenih hraniva, biljka se ne može razvijati, pa prema tome niti dati dovoljan i dobar prirod.

Radi toga zemlju gnojimo sa stajskim gnojem, koji sadržaje sva hraniva, koja su biljki potrebna za njezin život i razvitak.

Kulturne biljke iscrpljuju iz zemlje najglavnija biljna hraniva, kao fosfor, kalij, dušik i vapno. Poradi nerazumnoga čuvanja gnojišta, ne može se sa stajskim gnojem povratiti zemlji sve te oduzete količine glavnih biljnih hraniva.

Radi toga smo prinuždeni, da upotrebljavamo i gnojimo umjetnim gnojivima, s kojima dajemo zemlji ona najglavnija hraniva, koja zemlji nedostaju, a koja su neophodno potrebna za život i razvoj kulturnoga bilja.

Ako pogledamo koliko osrednji prirod oduzima iz zemlje najvažnijih biljnih hraniva, opazit ćemo, da kod zasijane pšenice moramo dodati fosfora, kalija, dušika i vapna, ako želimo imati dobru i izdašnu žetvu.

Ta biljna hraniva moramo dati zemlji u obliku umjetnih gnojiva i to: fosfornu kiselinu u obliku superfosfata ili Thomasove drozge, već prema vrsti tla, kalija, u obliku kalijeve soli, dušika i vapna, u obliku vapnenog dušila ili samog dušika u obliku čilske salitre, a samog vapna u obliku sadre (gipsa).

Mnogim siromašnijim gospodarima, nije moguće da si nabave pojedine vrste umjetnih gnojiva i da tako daju zemlji potpunu gnojidbu sa umjetnim gnojivima, sa kojom će stanovitoj kulturnoj bilini dati u dovoljnoj količini fosfora, kalija, dušika i vapna. A i mnogim gospodarima, koji materijalno bolje stoje, nije im uvijek moguće bilo to radi vremenskih prilika ili drugih razloga, da obave potpunu gnojidbu sa umjetnim gnojivima, to jest, da si nabave sve potrebne vrsti umjetnog gnojiva za takovu gnojidbu.

Ovu potpunu gnojidbu sa umjetnim gnojivima možemo uspješno obaviti sa mješavinom gnojiva »Nitrofoskal-Ruše«.

Sa ovom mješavinom umjetnih gnojiva »Nitrofoskal« nadoknađujemo zemlji fosfor, kalij, dušik i vapno. Dakle s njome dajemo zemlji ona najglavnija hraniva, koja većim dijelom u zemlji manjkaju, a koja se iscrpljena sa predusjevima, i koja su većinom veoma potrebna za život biljke.

Ako želimo da smjesa Nitrofoskal dođe do svog potpunog djelovanja, to moramo obaviti gnojidbu što ranije, tim bolje. Naročito za ozimine, vinograde, pašnjake i livade, mora se obaviti gnojidba još u jeseni. Ako to nije moguće bilo s kojih razloga, onda svakako u povoljnoj zimi ili najkasnije u rano proljeće.

Kao sve ostale vrste umjetnog gnojiva, isto tako i mješavina Nitrofoskal traži za svoje uspješno djelovanje, za svoju rastvorbu, dovoljno vlage u zemlji. Gnojidbom u jeseni ili u rano proljeće imade za tu svrhu dovoljno vlage u zemlji na raspolganju.

Mješavina »Nitrofoskal« proizvađa se u omjeru 8:4:8:35% a specijalno za vinograde u omjeru 6:8:8:35%.

Za gnojidbu ozimina, uzima se poprečna najmanja količina od 200—300 kg. nitrofoskala po jutru, koja se sipa ovršno a najkasnije u rano proljeće. Ako se prije konca proljeća opazi, da je pšenica još prilično žuta, potrebno je dodati sa ovršnom gnojidbom najmanje 50 kg čilske salitre po jutru.

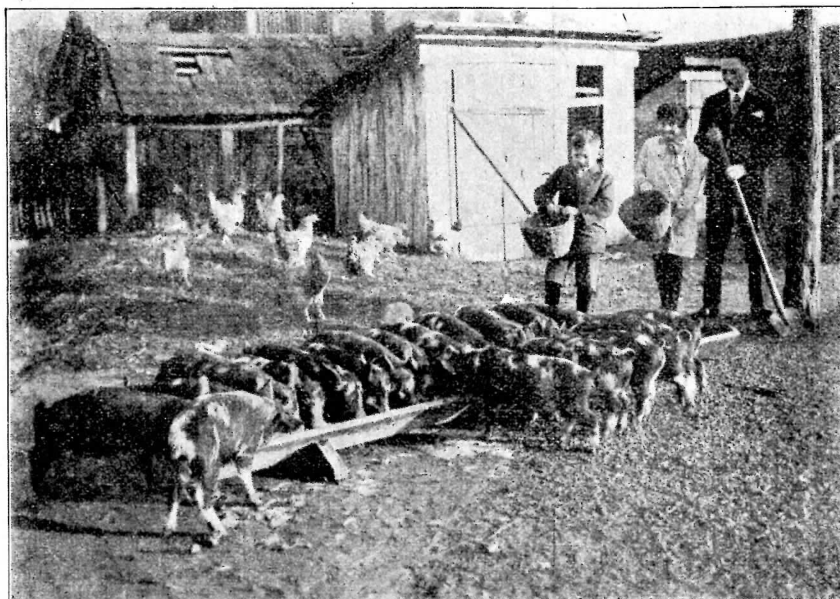
Za livade i pašnjake, uzima se poprečno najmanje 200 do 250 kg. a i do 300 kg. mješavine Nitrofoskala, koja se ovršno sipa, najkasnije u rano proljeće te se lahko zabrana.

Za vinograde i voćnjake uzima se smjesa Nitrofoskal u omjeru 6:8:8:35%. U rano proljeće ili tokom povoljne zime, uzima se jedna dobra vinska čaša od 2 decilitara, te se sipa oko čokota u udaljenosti od 30 cm. Za odraslu voćku treba oko 4 kg. smjese, dok za srednju oko 2 kg a za male i patuljaste voćke oko 1 do 1.5 kg. Kod voćke se sipa na već preštihano tlo, te se zagrablja. — Kako vinova loza iscrpljuje iz zemlje mnogo kalija, uputno je, da se osim smjese još dodade nešto kalija, po jutru najmanje 100 do 150 kg. kalijeve soli.

Sa gnojidbom mješavinom Nitrofoskal nemojmo nikada oklijevati, kao niti sa ostalim vrstama umjetnih gnojiva, već ih upotrebljavajmo na vrijeme i što ranije, da naš trud bude naplaćen zaista onako kako smo si to i sami željeli.

Gospodarstvu obrano mlijeko — mljekarnama vrhnje!

U Evropi premalo je poznato, da je u Americi posvuda tako uvedeno, da se u pojedinom gospodarstvu mlijeko obere, a vrhnje se šalje većim mljekarnama i centralama za proizvodnju maslaca i to u svrhu proizvodnje prvorazrednog maslaca. Takovo vrhnje prenosi se u tu svrhu u 400 do 500 km udaljene krajeve.

Svježe obrano mlijeko služi svaki dan za hranu odojaka kod g. Petra Kleina u Bačkoj.

U gospodarskim zadrugama, koje su priključene na samo jedno jedino takovo veliko poduzeće, radi po prilici 40.000 do 50.000 manjih i većih separatora.

Usprkos toga, što se prilike u Americi ne mogu prispodobiti sa našim prilikama, ipak je to pitanje za budućnost Jugoslavije od velike važnosti. Posljednjih godina uveo se je isti način gospodarstva i u Skandinaviji, Njemačkoj, Holandiji i t. d., te su svagdje postignuti najbolji rezultati.

Koje su velike prednosti takvog postupka?

1. Velika prišteda kod transporta mlijeka k mljekarnama i povratak obranog mlijeka.

2. Proizvodnja maslaca u velikom opsegu od jednako obrađenog vrhnja daje bolji, vredniji produkat nego u manjim poduzećima.

3. Gospodar dobiva kod obiranja mlijeka kod kuće obrano mlijeko smjesta za uporabu u vlastitom gospodarstvu, to jest služi se tim obranim mlijekom kao izvrsnom hranom odojaka i teladi. Nema bolje hrane od obranog mlijeka, koje sadržaje mnogo bjelančevine (1 lit. obranog mlijeka sadržaje 32 gr. čiste bjelančevine). Mnogobrojna iskustva dokazala su već davno prednosti toga postupka.

Da bi se na taj način postigla najveća rentabilnost, od velike je važnosti, da se kod nabave separatora izabere samo takova marka, koja daje garanciju, da kod ispravnog postupka ne će ostajati ni najmanje vrhnja u obranom mlijeku, jer u tom slučaju postiglo bi se upravo protivno od toga, što se želi postići, naime svinje i telad hranilo bi se maslacom, što bi značilo čisti gubitak kapitala.

Stoga neka bude nastojanje u gospodarstvu, da se mlijeko kod kuće obire, vrhnje šalje mljekarama i da se obrano mlijeko iskoristi u gospodarstvu.

Okružnica Saveza stočarskih udruga.

Savez stočarskih udruga moli nas da objavimo ovaj njegov raspis:

»U vezi sa našom okružnicom br. 82 od 10. I. 1931. saopćujemo našim udrugama, da nam stižu godišnji iskazi o vrijednosti svih udružnih krava manjkavi i neispravno sastavljeni, naročito u pogledu zaključka o prosječnoj vrijednosti.

Pošto su za ispravnost godišnjih računa odgovorni udružni upravni odbori i savezni kontrolni asistenti, upozoravamo jedne i druge na slijedeće:

»Godišnji iskazi o vrijednosti svih udružnih krava« moraju u sebi sadržavati s v e udružne krave, koje su upisane u matične knjige i koje su stajale makar samo kratko vrijeme pod kontrolom. — Podaci o pojedinoj kravi moraju biti preneseni iz pojedinog uredno zbrojenog i zaključenog kontrolnog lista. Da je to točno i uredno provedeno, moraju prokontrolirati udružni upravni odbori i savezni kontrolni asistenti zajedno.

Svi iznosi i svi brojevni podaci, uneseni iz kontrolnog lista u godišnji iskaz o vrijednosti svih udružnih krava na njegovoj jednoj strani, moraju biti točno zbrojeni. Taj zbroj na dnu prve stranice, mora biti prenesen na slijedeću stranicu godišnjeg iskaza i tako redom do kraja. Na kraju godišnjeg iskaza ima se iskazati konačni zbroj svih unesenih brojki i još jednom prokontrolirati, da li se sve slaže. Ako je sve nađeno u redu, onda se sračunava prosjek onih vrednota, koje smo naveli u spomenutoj okružnici.

Pošto se pokazalo, da udruge i kontrolni asistenti nijesu dobro shvatili, što ima pokazati zaključak o prosječnoj vrijednosti te iz

čega i kako se prosječne vrijednosti sračunavaju, odlučili smo, da izdamo posebni obrazac ili formular za godišnji zaključak o prosječnoj vrijednosti udružnih krava, sastavljen iz konačnog zbroja — godišnjeg iskaza.

Zaključak o prosječnoj vrijednosti ne će se dakle više praviti na samom godišnjem iskazu, nego posebno na naročitom obrascu.

Obrazac »Godišnjih zaključaka« priložen je i treba ga zajedno s ovim raspisom pohraniti i po njemu svake godine sastaviti i do 20. I. predati potrebne podatke.

U pogledu ispunjavanja ovog »Godišnjeg zaključka« izdajemo slijedeće upute:

Kolona 1, 2 i 3 jasne su.

Kolona 4 do 14 ispunjava se na osnovu podataka, navedenih u God. iskazu, u koloni pod naslovom: Oteljena dne...

Zbroj brojevnih podataka, unesenih u koloni 4 do 14 mora dati podatke za kolonu 15. Broj, u toj koloni unesen, mora biti jednak posljednjem rednom broju u godišnjem iskazu.

Težina jedne krave 6 do 10 tjedana po telenju mora se u buduće ustanoviti uvijek vaganjem. Upravni odbori i kontrolni asistenti moraju o tom voditi brigu, da to izvrši svaki član na vrijeme i da se to ubilježi u matice. Kako će se to ustanoviti za godinu 1930. izdano je uputa u okružnici broj 82 od 10. I. 1931. Na jednaki način ustanovljivat će se u buduće težina svih krava koje se prošle godine nijesu telile. Prosječna težina nađe se tako, da se zbroje težine sviju krava i razdijele sa brojem kontroliranih krava. Taj se broj unosi u 16-u kolonu godišnjeg zaključka.

Jednako se dobiva prosječni broj tačaka iz posljednjeg ocjenjivanja, kojega resultati moraju biti ubilježeni u matičnoj knjizi za svaku kravu i uneseni u »Godišnji iskaz« u određenu kolonu. Nađeni prosječni broj tačaka ocjene, unosi se u 17. kolonu.

Naslov kolone 18 jasan je i ne treba tumačenja.

U kolonu 19 unosi se ukupna količina dobivenog mlijeka ubilježena u godišnjem iskazu odbiv onu količinu, koja je dobivena od krava, koje nijesu stajale cijelu godinu pod kontrolom u kilogramima. U kolonu 19 unosi se količina mlijeka u kilogramima i onda, ako je količina dobivenog mlijeka kod kontrole mjerena u litrama tako, da se litra mlijeka računa kao 1.033 kilograma, t. j. kao jedan kilogram i 33 grama. Ukupna dakle količina mlijeka, nađena u litrama pomnoži se sa 1.033 i razdijeli sa 1000. (Od umnoška, odrežu se tri prve brojke jedinica, desetinka i stotinka) i onaj broj koji ostane od umnoška to su kilogrami ukupnog dobivenog mlijeka, koji se unose u kolonu 19 »Godišnjeg zaključka«.

Kolona 20 ispunjava se podacima, dobivenim tako, da se ukupni broj iskazanih kilograma mlijeka u koloni 19. razdijeli brojem krava kontroliranih cijele godine!

udruga .... stepena za uzgoj

.... stoke u ....

GODIŠNJI ZAKLJUČAK

o prosječnoj vrijednosti udružnih krava, izračunanoj na osnovi podataka Godišnjega iskaza o vrijednosti svih udružnih krava za godinu ....

Napomena: Ovaj Godišnji zaključak ima se podnijeti zajedno sa Godišnjim iskazom o vrijednosti sviju krava udruge u jednom primjerku Savezu, a drugi primjerak ima se pohraniti kod udruge. Sastavlja se u početku svake slijedeće godine do 20. I., za minulu godinu.

Redni broj	Tačan naziv i sjedište udruge prema pravilima:	Stepen rada	Pod kontrolom stajalo je:											
			ispod 3 godine	od 3 do 5 godina	od 4 do 5 godina	od 5 do 6 godina	od 6 do 7 godina	od 7 do 8 godina	od 8 do 9 godina	od 9 do 10 godina	od 10 do 11 godina	od 11 do 12 godina	preko 12 godina	Ukupno
			komada udružnih krava											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Prosječna težina jedne krave 6—10 tjedana po oteljenju	Prosječni broj tačaka kod posljednje ocjene:	Od ukupnog broja kontroliranih krava stajalo je svu godinu pod kontrolom	Od krava kontroliranih svu god. dobiveno je:										Napomena
			Mlijeka					Masti		Teladi			
			Ukupna količina	prosječno po kravi	sa % masti			Ukupno	prosječno po kravi	Glava po spolu		ukupno	
					najvećim	najmanjim	prosječnim						
			kilograma					kilogr.		m.	ž.		
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	

Kolona 21. i 22. ne trebaju tumačenja. Podaci se potraže u godišnjem iskazu između krava, koje su stajale pod kontrolom cijelu godinu i unesu u godišnji zaključak.

Kolona 23. ispunjava se nakon ovakvog računa: Svi u godišnjem iskazu navedeni postoci od krava, kontroliranih cijelu godinu imadu se zbrojiti i razdijeliti brojem cijelu godinu godinu kontroliranih krava.

Količina masti u mijeku, u koloni 24. u koliko su podaci o količini mlijeka, bilježeni u litrama te od krava, koje su stajale cijelu godinu pod kontrolom, nađe se tako, da se najprije kod svake krave količine mlijeka u litrama, pretvore u količine u kilogramima, te količine mlijeka u kilogramima, da se pomnože za svaku kravu sa njezinim postotkom masti i tako nađe godišnja količina kilograma masti u mlijeku za svaku kravu, koja je kontrolirana bila cijelu godinu. Sve količine kilograma masti u mlijeku, ustanovljene za krave, kontrolirane cijelu godinu, zbroje se i taj se zbroj unosi u kolonu 24. godišnjeg zaključka.

Ovo je prilično opsežan posao, ali samo zbog toga, jer se tečajem g. 1930. mlijeko mjerilo na litre, a količina, dobivena mjerenjem u litrama, nije se odmah proračunavala na kile. No to je opsežan posao samo za izračunavanje statistike za godinu 1930.

Pozivaju se svi savezni kontrolni asistenti, da od 1. januara 1931. svu količinu mlijeka pri kontroli muznosti računaju u kilogramima i da vode brigu, da to bude izvršivano svakom zgodom i u svakom slučaju. Ako već nije moguće količinu mlijeka u svakom slučaju odmah ustanoviti vaganjem u kilogramima, neka se odmah kod unošenja u kontrolne listove količine mlijeka, nađene u litrima, preračunaju u kilograme i samo te kilogramske vrednote da se unose u sve evidencije, pa i u matične knjige, u koje treba i podatke za godinu 1930. unijeti u kilogramskim vrednotama.

Ako se bude tako postupalo, onda će ispunjavanje kolone 24. u buduće biti lako i jednostavno, jer će trebati samo u god. iskazu zbrojiti količine kilograma mliječne masti od svih krava, kontroliranih cijelu godinu i taj zbroj unijeti u kolonu 24. godišnjeg zaključka.

Za kolonu 25. naći će se prosjek masti u kilogramima po kravi tako, da se iznos unesen u koloni 24. razdijeli sa brojem krava, koje su bile kontrolirane cijelu godinu.

Kolona 26, 27, 28 i 29 jasne su i ne trebaju tumačenja.

Pozivaju se sve udružne uprave i svi kontrolni asistenti, da se ovih naputaka tačno drže. U koliko su odredbe raspisa od 10. 1. 1931. broj 82 protuslovne ovome raspisu (na pr. glede računanja količine mlijeka u litrama) stavljaju se ovime izvan snage.

Sve iskaze u pogledu kontrole muznosti sastavljaju zajedno kontrolni asitenti i upravni odbori odnosno tajnici udruga, koji su zajedno odgovorni za ispravnost, kao što i za pravodobno podnošenje Savezu. Godišnji iskaz i godišnji zaključak potpisuju predsjednik i tajnik udruge te kontrolni asistent, a onda udružna uprava podnosi jedan primjerak Iskaza i Zaključka sa potankim izvješćem Savezu, a drugi primjerak sprema u udružnoj pismari.

Savez će ispitati godišnji iskaz i godišnji zaključak i dat će o ispravnosti obaju svoje rješenje. Kad Savez uzme podatke obaju iskaza kao ispravne na znanje, unijet će ih udružne uprave u matične knjige, a iskaze dobro pohraniti za porabu poroti kod njezina rada. —

Svaki nedostatak ima se ispraviti u oba primjerka godišnjeg iskaza i god. zaključka bez posebne opomene.

Glavni tajnik: *Pozajić.*

Dr. Vinko Esih:

Mjere za pridizanje poljodjelstva.

Vrijeme, što ga proživljavamo, puno je bolesnih gospodarskih pojava, ne samo kod nas nego i po cijelom svijetu. Iz ni jedne zemlje ne dolaze znakovi i vijesti o pridizanju narodnoga blagostanja. Prije i poslije rata, ovakovi glasovi stizavali su nam iz Sjeverne i Južne Amerike pa također iz nekih evropskih zemalja kao Francuske, Belgije, Švicarske, Holandije, Danske i Čehoslovačke. Današnjica nije nigdje ružičasta i za sada su prošla vremena napretka i općega podizanja blagostanja. Bez iznimke čuju se sa svih strana tužbe, koje se očituju ponajviše u jadikovkama na nezaposlenost, na niske cijene, opadajuću potrošnju dobara, nezaposlenost kapitala i nemogućnost poslovnih operacija. Iz najbogatije zemlje na svijetu, iz Sjedinjenih Država, stižu vijesti o milijonima nezaposlenih radnika i o mjerama, koje američka vlada i javnost priprema za ublaženje nezaposlenosti. Niti jedna prekomorska zemlja ne će više da prima doseljenika. Na stotine tisuća evropskih radnika, koji su zadnjih godina odselili u Južnu i Sjevernu Ameriku pate u najvećoj bijedi i traže od svojih konzulata, da im omogući povratak u domovinu. Nema dakle mogućnosti za rad ni za kapital ni u prekomorskim zemljama.

Očito je, da su i kod nas gospodarske prilike znatno slabije nego li prijašnjih godina. I kod nas se pojavljuju isti znakovi krize kao u drugim zemljama. Na posljednjoj anketi ministarstva šuma i rudnika u Beogradu, koja je sazvana, da se pronađu načini, kako bi se pomoglo šumskoj industriji, utvrđeno je, da je bez posla 33.000 šumskih radnika. Nezaposlenosti ima u metalnoj industriji, tekstilnoj i kemičkoj industriji. Kupovna snaga pučanstva znatno je oslabila. Godine 1929. naš

izvoz drva i drvene građe iznosio je dvije milijarde dinara a godine 1930. 1.350 milijona dinara. U godini 1930. iznosila je vrijednost našega izvoza 6.800 milijona dinara a godine 1929. 7.900 milijona dinara. U isto vrijeme pao je i uvoz od 7.600 milijona u 1929. na 7.000 milijona 1930. Godine 1930. izvezli smo radi pada cijena manje pšenice za 772 milijona dinara nego li u 1929. Kriza se osjeća kako na selu tako i u gradu. Jedino u našim velikim gradovima: Zagrebu i Ljubljani, gdje je usredotočeno novčarstvo, industrija i trgovina pa u Beogradu, gdje se nalaze najviše vlasti i nadleštva, ne osjeća se toliko kriza, jer se na gospodarski najjačim najmanje odrazuje i jer priliv pučanstva, koja seli iz pokrajine u te gradove, oživljava gospodarsku djelatnost. Na selu su poteškoće najveće, a kako 80% našega pučanstva živi na selu baveći se poljodjelstvom i kako je poljodjelstvo osnova, na kojoj počiva naš gospodarski život, prijeći ćemo u kratko na položaj naših seljaka, kakav nam se ukazuje u vidu gospodarske krize, što ju proživljavamo, osvrćući se i na mjere, koje bi trebalo upotrijebiti za olakšanje položaja naših poljodjelaca. Te mjere, što se predlažu sa raznih strana, ne mogu da zadovolje poznavaoca prilika i ne smijemo ih smatrati podobnima, da će iz temelja poboljšati položaj i popraviti prilike. Bile one međutim ovakove ili onakove, proučavati ih se mora, jer dok se ne popravi položaj našega poljodjelstva, sve dotle ne može biti govora ni o razvitku industrije, ni o cvatu trgovine, ni o opstanku obrta, koji je najuže povezan sa seljačkim blagostanjem.

Pad cijena poljodjelskih proizvoda.

Nikada dosada nije naše poljodjelstvo bilo u rđavijem položaju. Pad cijena u posljednje dvije godine kod poljodjelskih proizvoda bio je tako velik, da je zabrinuo i najbolje gospodare. On se nije ograničio na jedan ili dva proizvoda nego je pogodio skoro sve ono što proizvodi seljak. Kako je do njega došlo, ne treba ovaj put istraživati. Glavno je, da cijeli svijet pliva u obilju životnih namirnica, što dolaze sa sela, da je za njima veoma malena potražnja u industrijskim državama, koje na svu silu hoće da pridignu svoju poljodjelsku proizvodnju.

Kako se katastrofalno odrazio pad cijena na našim tržištima, neka pokažu ovi brojevi. Godine 1928. prosječna cijena pšenice u Slavoniji bila je 320 dinara po mtc. a danas se prodaje najbolja slavonska pšenica po 135—140 dinara po mtc. Kukuruz se je prodavao po 200 i po 300 dinara mtc., dok mu je danas cijena 80—90 dinara za 100 klgr. Pri tome treba primijetiti, da je kukuruz za nas isto tako važna žitarica kao i pšenica. Mnogo ga trošimo i mnogo ga izvozimo. Cijena prosječno dobrog vina pala je od 400—500 dinara po hektolitru na

200—250 dinara. Kraj godine 1930. donio nam je također golem pad cijena svinja. U godini 1929. i na početku 1930. prosječna cijena tovljenih svinja iznosila je 13—14 dinara po kilogramu žive vage, a u godini 1930. koncem prosinca pala je na 7—8 dinara kilogram. Porast cijena nije se mogao zabilježiti niti kod jednog seljačkog proizvoda. Drže se cijene blaga na istoj visini kao prijašnjih godina ali se opaža i u toj grani tendencija za niže cijene. U čisto ratarskim krajevima naše države kao što su Podunavlje, Podravina, Potisje i Posavina, prevladava kultura žitarica i svinjogojstvo. Kod dobrih cijena, to su bili najbogatiji krajevi u državi, a uz ovakove prilike postaju najsiromašniji. To je registrirano u prošloj godini i to je primjetila trgovina i industrija. Najbolji kupci za industriju i trgovinu u Zagrebu, prema traženim i danim informacijama, nalaze se danas u Sloveniji, gdje stanovništvo povlači svoja sredstva za život iz radničkih nadnica i sitnih grana gospodarenja u Dalmaciji, gdje promet stranaca donosi pučanstvu gotovine. U najbogatijim krajevima: Bačkoj, Banatu i Srijemu ima više stečajeva i nagodba van stečaja nego li u cijeloj državi. Jasno je, da seljaci ne mogu da kupuju kod trgovaca niti da naručuju kod obrtnika osim ono što je najnužnije ili pače ni najnužnije. U savezu s time pala je i cijena zemlje, koja se je popela bila radi dobrih cijena pšenice i kukuruza na 20.000—30.000 dinara po jutru na 5—8.000 dinara po jutru. Sve je se više nudi na prodaju, a sve se manje javlja kupaca. Zaduživanje preotima mah, a prema podacima Privilegovane Agrarne Banke, najviše je zadužena Vojvodina, čisto žitorodni i svinjogojski kraj i to kod te banke za 270 milijona dinara. Tamo je i potražnja za zajmovima najveća. Nije bolje stanje niti kod seljaka, koji su se bacili na druge grane gospodarstva to jest na kulture industrijskih biljaka kao šećerne repe, konoplje, lana i repičnog sjemena, jer svemu tomu padaju cijene, ali ipak i ti bolje prolaze nego li seljaci koji su se bavili čistim ratarstvom i svinjogojstvom. U nestašice gotovine, seljak je prinužden da se služi kreditom i to ne za poboljšavanje svojega gospodarstva nego dosta puta da si kupi ono, što mu nužno treba za život. Jedino čisto stočarski krajevi prolaze bolje, jer je cijena dobrom blagu gotovo jednaka cijeni iz prijašnjih godina pa zato u stočarskim krajevima kao u Podravini oko Koprivnice i Bjelovara nalazimo najveći broj platežno sposobnih seljaka nu i nad njima visi pogibelj pada cijena kao Damoklov mač.

Znademo, da se u krizi nalazi naša glavna industrijska grana: drvna industrija. Ta je industrija u svojem razvitku i pogonu pogođena vanjskim udarcima: ruskim dumpingom i opadanjem građevne djelatnosti po cijelom svijetu. Međutim i druge industrijske grane, koje su upućene samo na unutarnje tržište, nalaze se u zastoju svojeg djelovanja. Tako primjerice

tekstilna industrija, koja je počela, da se kod nas tako lijepo razvija, reducira radnike i smanjuje radno vrijeme kod većine poduzeća, jer su uzmanjkali kupci sa sela. Isto se tako tuže na loš i umanjeni promet sve ostale industrije, koliko ih se god nalazi na teritoriju naše države. Razumljivo je, zašto je došlo do toga zastoja. Općom gospodarskom depresijom pogođen je naš ponajbolji i najveći proizvađač seljak, bio on mali ili veći posjednik, a onda svi oni, kojima je poljodjelski rad i proizvodnja, osnova za blagostanje i opstanak, elementi, koji se bave izmjenom i proizvodnjom dobara za naše selo.

Potreba rasprave i raspravljanja o ovim činjenicama osjeća se sve više i ona je zapodjenuta na mnogobrojnim konferencijama naše države, a budući da su slične prilike po državama srednje i istočne Evrope, došlo je do konferencija tih država u Sinaji, Varšavi i Beogradu, koje su dosada ostale bez rezultata. Išlo se je u glavnom za tim, da industrijske države kupuju svoje potrebe na žitu od evropskih agrarnih država. Nije bilo moguće pronaći način, kako da se to postigne, jer samim apelom na njihovu pomoć, nije se ništa postiglo. Francuska, Engleska, Holandija, Švicarska, Njemačka i Italija, koje uvoze žito, radije kupuju jeftinije i bolje žito iz prekomorskih zemalja nego li skuplje iz evropskih zemalja. Da se riješe svojih žitnih zaliha, Sjedinjene Države, Argentina i Kanada, najveći izvoznici žita u Evropu, spustili su cijene na minimum i sasvim potisli naše i ostalo evropsko žito sa tržišta velikih luka evropskog sjevera.

O tim stvarima raspravljalo se je ovih dana na agrarnoj konferenciji u Parizu, koju je sazvao pokretač ideje federacije evropskih država, francuski ministar vanjskih poslova Aristide Briand. Htjelo se je pronaći način, kako bi evropske industrijske države svoje potrebe na žitaricama podmirivale kod evropskih agrarnih država srednje i istočne Evrope, od kojih prošle i ove godine jako malo kupuju. Došlo je ponovno do izmjene misli i do zaključaka, koji baš nisu utješni za evropske agrarne države. Zaključeno je, da se industrijskim državama koje trebaju žitarice preporuči, da više kupuju evropsko žito i da na taj način smanje zalihe žita, što se se nakupile u evropskim agrarnim državama izuzimajući Rusiju. Međutim preporuka i trgovački posao dvije su dosta udaljene stvari i ako ne bude došlo štogod kasnije, može se smatrati, da je i agrarna konferencija u Parizu završila sa neuspjehom.

Nije ni čudo. Teško je pronaći sistem po kojemu bi mogle industrijske države zapadne Evrope kupovati žito iz evropskih agrarnih država, kada mogu da ga jeftinije dobiju iz prekomorskih zemalja. Kada bi snizile carine na uvoz evropskog žita, jer treba znati da je prosječna cijena pšenice u evropskim industrijskim državama za mtc. 400 dinara, ustale bi protiv

toga prekomorske države: Sjedinjene Države, Kanada i Argentina, koje za svoje žito ne mogu da nađu drugog tržišta do li u Evropi i koje za uzvrat kupuju velike količine robe iz evropskih industrijskih država. Došlo bi odmah do carinskog rata između tih zemalja i evropskih država uvoznica žita a izvoznica industrijskih proizvoda u prekomorske zemlje.

Treba zato tražiti drugo riješenje za izlaz iz poljodjelske krize ili barem za njezino ublaženje. Taj izlaz zasada se ukazuje jedino u povećanju proizvodnje poljodjelskih proizvoda u agrarnim državama i usavršavanju poljske privrede, u boljoj obradbi zemljišta te u intenzivnom tjeranju onih kultura poljskog gospodarstva, koje se u današnje vrijeme pokazuju koliko toliko unosne. Rečeno je i istaknuto, da u ovo vrijeme u cijeloj državi u redovima proizvađača najslabije prolaze radi niskih cijena proizvađači žita, koji su se okupili u dolini Drave, Save i Dunava. Uz njih također oni seljaci, koji su se bavili svinjogojstvom, za koje je opet osnov izdašna proizvodnja kukuruza za tovljenje u oborima. Bolje su prošli i prolaze seljaci, koji se bave stočarstvom i u krajevima gdje je napredno stočarstvo kao na pr. u Hrv. Podravini, jer cijene blaga jedva su nešto pale i ono se sveudilj traži za izvoz. Marvogojstvo se dade pridići tek za jedan decenij, dok se za godinu dvije dade podvostručiti broj svinja. Osim toga u živom blagu onemogućena je prekomorska konkurencija, jer transport traje po mjesec dana, troškovi su vrlo visoki, blago ugiba i kad se iskrca u evropskoj luci, onda je tek kost i koža. Industrijske države ne mogu opet da pomnože broj svojeg blaga u razmjeru sa troškovima tako će uvijek biti upućene na uvoz blaga iz evropskih krajeva. Na tom području treba da se nastavi ondje, gdje je potkraj XIX. stoljeća počeo da radi u Hrvatskoj pok. šef odjela za narodno gospodarstvo Dr. Ivo Mallin.

(Svršit će se.)

F. V. Šignjar, Virje:

Deputacija u Zagrebu.

Šalu je Bog ostavio, kaže narod. Čovjek i u žalosti gdjekada podnese šalu i traži vedrije raspoloženje. U lijepoj knjizi šala igra i neobično veliku odgojnu ulogu. Neki se ljudi ispravljaju šibom, neki riječju ozbiljnom ili šaljivom. Zle strane čovjeka uvijek je uspješnije i plemenitije ispravljati duhovitom šalom. Šaljivu književnost imaju svi narodi. Priča se, kad je španjolski kralj Alfons gledao kroz prozor u dvorište, opazi jednoga vojnika kako drži neku knjigu u ruci i čitajući je prasne u smijeh i stane se sav previjati od smjeha. Na to kralj Alfons kaže: Ovaj vojnik zacijelo čita Don Kihota. Djelo o Don Kihotu napisao je Španjolac C e r v a n t e s i u tom je djelu šibao poroke i mane španjolskoga društva iz srednjega vijeka. To je danas najslavnije djelo u šaljivoj književnosti i prevedeno je na sve svjetske jezike. I mi Hrvati imademo dosta obilatu šaljivu književnost. Mnoge naše narodne pripovijetke napisane su u šaljivom duhu. Mnogi hrvatski pripovjedači dali su se na to polje književnosti. Gotovo da bi se moglo reći, da su i oni čitalačku publiku najviše zadužili, jer im je uspjelo, da ju stave u vedrije raspoloženje, da je nasmiju. Raspoložiti nekoga to je velika stvar i teška, pogotovo danas u doba teške krize. A ne biti uvijek tužan, neraspoložen i te kako je potrebno. Zato treba da se ljudi pozabave i razvesele. Držimo, da će ovaj igrokaz, koji smo počeli donositi, u tome najbolje poslužiti. Zato ga i donosimo. (Op. ur.)

(Nastavak)

P r i z o r 6.

Val.: Pa recite vi, Francina, svejedno!

Fr.: Ai je bolje da on reče! Bo on bolje povedal! Ali gde je ve? Idem ga ja viknoti. (Odlazi i viče glasno) Martin, ej, Martin!

P r i z o r 7.

(Dolazi Martin iz hodnika, koraca nesigurno i nespretno u cipelama).

Val.: A evo Martina! Ma deder rode, divani sad, da čujem, što želite!

Mart.: Oću, ja oću! Al znaš —

Val.: Nagovarao sam ove ljude, pa neće nitko bez tebe! I tako ja još ne znam, po što ste došli ovamo! Recite mi već jednom!

Petr. (hvatajuć se za trbuh): Je, je, al bi si morali ovdi biti! Gde so oni dva? Idem ja po nje. (Odlazi i na vratima sretne Jožinu). No jesi li već ovdi! A gdje je on?— (Ode van).

Jož. (mumlja): Em je to se ona peklenska voda kriva!

P r i z o r 8.

Val.: Sad opet dvojice nema! Al svejedno, govorite vi, da čujem!

Hab.: E, znate, gospone, nemre se to! Saki mora se čuti, da moremo onda celomu selu se točno povedati. (Hvata se za trbuh, Jožina pokazuje, da i njega boli). Al kam so se ti dečki razbežali? Taki ja nje skupim na vrpo! (Odlazi van i viče) Francina! Petrina! Gde ste!?

P r i z o r 9.

Val.: Aj, ljudi, ljudi! Dokle ću ja ovako čekati. Deder, Martine, govori! Pa čuli oni, ne čuli!

M a r t: Nemre se to, dragi baček!

Val.: A zašto ne?

Marti.: E tak! Kaj ne de, — ne de!

Jož. (mumlja): ...bedasta reč!

P r i z o r 10.

(Ulazi gospoda.)

V a l.: A evo vidiš, Silvo, dobri ljudi iz mog sela, hoće da me nešto umole!

S i l v.: Al danas im ne možeš ništa učiniti. Znaš valjda, kakav te posao čeka! Nek dođu drugi put!

M a r t.: Mi ni ne trebamo gospona denes, (stupa vrlo nespretno k njoj, a ona se odmiče) nego bodo zutra našo deputacijo vodili k gosponu banu, je, zutra, k gosponu banu, tak! (Pravi grimase, jer ga tište cipele.) (Silva pogleda muža, a on se nekud nijemo zagledao.)

V a l. (tiho): Sutra nema gospodina bana kod kuće.

M a r t.: Pak onda pozutri! (Staje nestrpljivo s noge na nogu.) Em mi moremo čekati! (Silva ode u sobu. Jožina se porugljivo smije.)

P r i z o r 11.

(Ona dvojica dolaze iz vana.)

V i l.: No sad ću vas napokon čuti! Govorite što je na stvari?

M a r t. (maše rukama kako da se oko njega postave. Onda se nakašlje, učini duboki naklon, a to učine jedan za drugim i ostali. Martin ih smjesti u trokut, kraj njega sa strane Francina i Petrina, do njih malo straga Jožina i Habljan. Tijekom govora skriju se pomalo svi za Martinova leđa, tako da stoje kao guske jedan za drugim. Smiju se Martinovim cipelama i njegovoj nervoznosti radi kurjih očiju. Jožini najviše naškodila kiselica, uhvatio se rukama za trbuh i previja se od boli. A i drugi se drže za trbuhe, samo ne Martin.)

M a r t.: Prepoglaviti gospodine! Dragi baček! (Tiho: Joj meni kurje joči!) Mi prepokorno ovdi pred vašem čestitem licem i čas-

nem obrazom stojeći (proklete cipele!) klanjamo se vaši dobroti i prosimo ponizno, da bi nas (vražji cveki!), da bi nas poslušali i čuli naše teškoće. (Joj!)

Došli smo pred vaše pošteno lice (k vragu!) kakti naša selska deputacija (Prokletstvo!) v kojem ste se selu i vi gospone, imeli srećo roditi se pred 35 let, čega se mi si još dobro sećamo. (Joj meni!)

P e t r. (proviri iza Martinovih leđa i zaklima): Neg kej da, neg kej da!

J o ž. (mumlja): ...bedasta reč!

M a r t.: Negda je nam bilo lepo i dobro! Smeli smo duhana saditi, rakijo peći, smeli smo f šumo kamgodi smo šteli i gdagodi smo šteli! (Strelja te!) A sad nam očo sa prava oteti, a mi to ne damo! Em je nam lepše bilo, dok so se batine davale, neg nam je denes! I leta so bolša bila i gorice so bolje rodile, a Drava je puno dalje tekla neg denes! A sad nam je već strašno dodijala. (I meni, cipele!) Strgala nam je silnoga grunta! Zato mi prosimo, kej bi jo pregradili, ali ne s plotom kak vlani, kajti to nam ništ ne koristi, a ni nji ne škodi. (Jaj meni!) Nego s kamenom!

To so naše teškoće, prosimo kej bi je čuli i nam pomogli, kej se zvrše! Jer mi ljudi bokci (uh!) ne smemo sami pred Njegvo Preuzvišenost (prokletstvo!) pak nas vi odpeljajte! (k vragu!) Jer naša je dika (pekel!) i Vam je na čast, kad smo mi vaši i vi naš (nevolja!)

J o ž. (mumlja): Em je to samo...

Sada zvršim i velim vaši čestitosti i prečasnom obrazu: Sluga pokoren! (da bi te tresnolo!) I pozdravljamo vas od celoga sela! Pozdravlja te moja žena (kuga!) I poslala ti je lonec meda! I stara Katena, tvoja teca, ona ti je poslala pogačo! Veli se, da se k gospodi ne de bez sega! Pogača je pri Petrini. Petrina, ti zamet tvoj, gde je pogača? Kam si jo del?

P e t r. (iskorači kuražno i naravna torbu): Tu je, tu!

M a r t. (prema ostalima): A kej dečki, a vi? He, he! Ne de se k gospodi s praznemi torbami! Vadete, kaj ste donesli! (Zlorado, tiho: sad se vi smejte!) Tak sem ja dovršil, gospon baček! Na zdravlje! (Tetura s noge na nogu i klanja se.) (Dečki se prestali smijati, iznenađeni su! No Francina se dosjeti, otrgne pol sira. Jožina izvadi komad slanine, zamotane krpom i drži se tako pobjedonosno, ko da je najmanje general. A Habljan i Jožina traže po torbama i ništa ne nalaze, ljute se na Martina i na gospodina i na onu dvojicu, koji držeći darove pristupiše povjerljivo k gospodinu.)

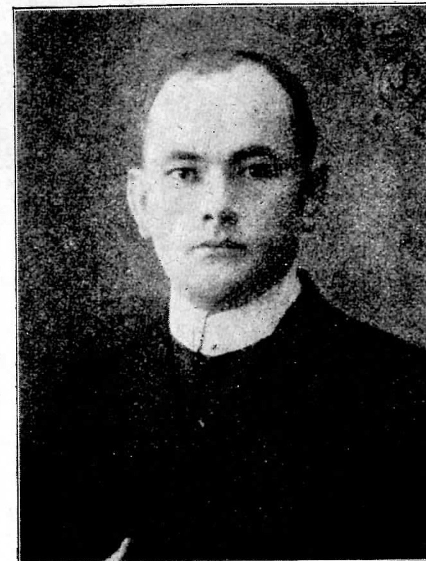
H a b.: E, nema, nema, ...

(Nastavit će se.)

NEIMARI U HRVATSKOM ZADRUŽNOM POKRETU

Ljudevit Hanžek,

prebendar i blagajnik Hrvatske seljačke zadruge u Jastrebarskom.

Hrvatska seljačka zadruga u Jastrebarskom osnovana je 21. prosinca 1901. sa 102 člana. Na osnovnoj skupštini, koja je održana u trgovišnoj vijećnici, biran je za predsjednika ove zadruge nadarbenik g. Lujo Kempf. On je zadrugu veoma dobro vodio, a naročitu pažnju svraća na sebe velik broj zadrugara na glavnim skupštinama, koje su se održavale u trgovišnoj vijećnici. Predsjednik g. Kempf uspio je, da pribavi veliko povjerenje seljaka iz okolice u zadrugu. Na njegov prijedlog zaključila je sedma glavna godišnja skupština, održana 9. svibnja 1909., da se svake godine upišu kao članovi Društva sv. Jeronima po dva najbolja đaka, sinovi zadrugara. Zadruga je od svoga osnutka imala više zadružnih blagajnika, a najveće zasluge za napredak Hrvatske seljačke zadruge u Jastrebarskom ima sadašnji njezin blagajnik vele časni g. Lujo Hanžek, prebendar.

G. Lujo Hanžek rođen 1890. u Žarovnici kod Ivanca svršio je gimnazijske nauke u Varaždinu i u Zagrebu, a bogoslovski i pravni fakultet u Zagrebu. Zanimanje za zadrugarstvo probudilo se u njemu u sjemeništu, a priliku za rad u zadruzi dao mu je poznati i zaslužni zadrugar pop Jure Čvek 1914. kod zadruge pod Bielom. Već g. 1915. počeo je obavljati blagajničke poslove u zadruzi u Jastrebarskom. Na prijedlog župnika g. Stjepana pl. Niemčića izabran je na glavnoj skupštini održanoj 9. srpnja 1916. g. Hanžek blagajnikom zadruge, jer je tadanji blagajnik g. Vlatko Dikšić otišao u vojsku. Vele časni g. Hanžek vodi zadrugu sa g. Lujom Kempfom do 30. studenoga 1924., kad je na mjesto g. Kempfa biran na glavnoj skupštini za predsjednika zadruge imućan i vrijedan seljak g. Mijo pl. Ljubetić. Poslije smrti braće Kempfa htjeli su članovi zadrugu likvidirati, ali joj g. Hanžek dade nov pravac i razvije u njoj bujan život i uspješan rad. Od tada vodi g. Hanžek zadrugu samostalno. On je blagajnik

zadruge i njezina duša. Godine 1926. zavodi u zadrugu nabavu gospodarskih potrepština. Od tada regulira zadruga cijene robi u Jastrebarskom.

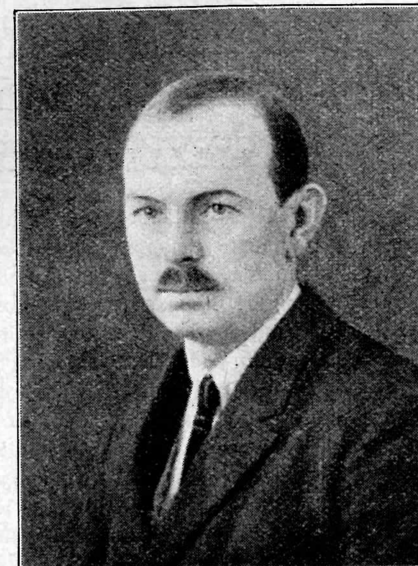
Već 20. kolovoza 1918. pritječe jaskanska zadruga u pomoć narodu. Tada je ravnateljstvo zaključilo financirati Gospodarsku zadrugu u Reki donjoj, jer je ona preuzela vođenje aprovizacije za poreznu općinu Reka. Na poticaj g. Hanžeka zavodi zadruga 18. studenoga 1928. uvođenje stalne štednje, upregnuo je sve svoje sile i sposobnosti da uzdrži ovu zadrugu. Uspjelo mu je i više nego da je uzdrži na životu.

Nastojanjem g. Hanžeka razvilo se poslovanje zadruge u razmjerima jedne štedionice. Posebnu je pažnju posvetio prikupljanju uložaka i uspjelo mu je pribaviti zadruzi najveće povjerenje ulagača na širokom području zadruge. Dok je poslovna godina 1924. iskazala Din 49.064.77 uložaka, Din 24.600 zajmova, Din 5.150.95 pričuve i poslovni gubitak od Din 670.38, koncem 1930. ima zadruga u Jastrebarskom Din 3,453.672.35 uložaka, Din 2,338.032.50 zajmova, a pričuva bez dobitka iznosi Din 120.906.82.

Godine 1927. bavi se g. Hanžek mišlju, da učini zadrugu u Jastrebarskom kotarskom gospodarskom organizacijom i ona je već dobivala uloške od zadruge u Petrovini, a financira Pučku štedionicu u Krašiću i Hrvatsku seljačku zadrugu u Bl. Dj. Mariji pod Okićem. G. Hanžek udešava rad zadruge veoma oprezno i budno pazi na sigurnost zajmova. Stoga se i uplata kamata i otplata zajmova vrši na vrijeme. Zadruga je uvijek u mogućnosti, da isplaćuje svaki uložak pak je takav rad i morao privući sve vrijedne gospodare. Na glavnoj skupštini održanoj 29. lipnja 1930. probudio je među zadrugarima veliko zanimanje za osnutak Vinarske zadruge u Jastrebarskom i ustrajnim zauzimanjem g. Hanžeka Vinarska je zadruga za čitavo plješivičko vinogorje i osnovana dne 24. kolovoza 1930. po vinogradarima iz Reke, Pavlovčana, Cvetkovića, Malunja, Hrastja, Zdihova, Prilipja i Jastrebarskog. Ova se zadruga sprema, da baci na tržište i bezalkoholna vina. G. Hanžek sada organizuje i prikuplja sredstva za gradnju modernoga podruma za Vinarsku zadrugu u Jastrebarskom. Uz gradnju podruma osigurao je zadruzi, da će doskora moći podići i svoj zadružni dom. Zadružni mu je cilj da gospodarski organizuje jastrebarski srez. Tako pripravlja gospodare na osnivanje marvogojske i svinjogojske zadruge. Osim toga vrijedan je spomena rad g. Hanžeka i na crkvenom polju. Njegovim nastojanjem obnovljena je iznutra župna crkva, nabavljeni su novi oltari i novi zvonovi. Sve svoje dužnosti obavlja g. Hanžek s jakom voljom, velikom ustrajnošću i širokim shvaćanjem. Time se on savjesno pripravio za veće zadatke i opsežniji rad na duhovnom i socijalno-ekonomskom polju. S g. Lujom Hanžekom i plodovima njegova rada ponosi se danas ne samo Jastrebarsko već čitavo hrvatsko zadrugarstvo, koje mu želi, da njegov tihi i skromni ali uzorni rad dade što jači poticaj, pobudu i primjer drugima, a njemu želimo, da mu i daljnja nastojanja urode obilnim plodom.

Dragutin Koch,

ravn. učitelj i blagajnik Hrvatske seljačke zadruge u Kuli.

Hrvatska seljačka zadruga u Kuli osnovana je 25. listopada 1903. na poticaj vlastelinskog šumara g. Radoševića, sa sjedištem u Bektežu. Prvi blagajnik je bio g. Josip Viener od 1903.—1908,- a naslijedio ga je g. Rok Celić, ravn. učitelj u Kuli. Kad je g. Rok Celić postao blagajnikom, kratko vrijeme iza toga premjestila je zadruga svoje sjedište iz Bekteža u Kulu. Gosp. Rok Celić bio je blagajnikom od 1908. do 15. prosinca 1925., toga je dana umro naglom smrću. Svi zadružni poslovi ostali su iza pokojnika u potpunu redu, ali nije bilo spremnog blagajnika.

G. Roka Celića na njegovom učiteljskom mjestu naslijedio je učitelj g. Dragutin Koch. — Zadruga se nalazi u školi, pa kako je novi učitelj preuzeo školu, tako je odmah preuzeo i zadrugu, odnosno blagajnu. O blagajničkim poslovima nije g. Koch imao ni pojma, ali uz pomoć tadašnjega potpredsjednika g. Antuna Bürgera i predsjednika nadzornog odbora Štefana Vagnera, za kratko vrijeme uputio se tako, da je naskoro sve išlo kao i prije.

Na molbu uprave poslao je Savez iz Zagreba svoga izaslanika, da provede pokuse umjetnim gnojivima kod zadruge u Kuli i ovaj je proveo reviziju zadruge, a i novoga blagajnika uputio u sve, što je najnužnije. Poslije revizije održana je glavna skupština, koja je izabrala novu upravu i blagajničke poslove predala g. Dragutinu Kochu. On je za kratko vrijeme s novom upravom zadobio potpuno povjerenje svih zadrugara, a i ostaloga žiteljstva, što najbolje pokazuju ove brojke: dne 31. prosinca 1926. brojila je zadruga 181 člana, uložaka je bilo 293.728.40 Din., pričuvna glavnica iznosila je 15.256.72 Din., a zajmova je bilo 202.430 Din. — Koncem 1930. ima Din. 1,501.248.18 uložaka, Din. 1,066.010.— zajmova, a pričuvna glavnica iznosi Din. 123.354.03. — Broj zadrugara porasao je na 357.

Blagajnik g. Drag. Koch, u želji da se u zadružni život bolje uputi, posjetio je g. 1926. blagajnički tečaj. Na glavnoj skupštini

g. 1928., koju je posjetio 161 zadrugar, primljena je jednoglasno i uvedena stalna štednja.

Gospodin Dragutin Koch rodio se u Kutjevu 3. listopada 1897. Gimnaziju je polazio u Požegi, a učiteljsku školu u Zagrebu.

Promet novca zadruga putem Saveza.

Zadatak je Središnjeg saveza hrvatskih seljačkih zadruga, da na temelju uzajamnosti združi sve Hrvatske seljačke zadruge kao svoje članice u jedno kolo, da zastupa i unapređuje njihove ćudoredne i gospodarske interese i ciljeve, napose veresiju, gospodarstvo i uopće privredu, da širi zadrugarsku misao te daje smjer zadrugarskom radu i djelovanju.

Prema tom zadatku Savez obavlja uz ostale poslove i svekoliko novčano poslovanje, provodi izjednačivanje (prijeboj) novčanih suvišaka i potreba među svojim zadrugama koristonosnim ulaganjem njihovih pretičaka na tekući račun i podavanjem potrebite im veresije, a u potonju svrhu pribavljati sredstva ili zajmom ili primanjem uložaka na štednju i priplod.

I to činimo da istaknemo, kako **Savez i zadruge zajedno čine potpuno zadružno tijelo.** Osim toga ima još i danas neprijatelja zadruga i Saveza, koji govore, da je Savez u opasnosti i nagovaraju zadruge neka čuvaju novac u blagajnicama. Time pak zadruge gube kamate i nanose štetu čitavoj zadružnoj organizaciji. Što više novaca šalju zadruge Savezu, više i Savez šalje zadrugama. Novac zadruga ne leži u blagajni Saveza, on ga odmah daje zadrugama, koje ga trebaju i upotrebljava ga u čitavom svom poslovanju sa zadrugama. Narav novca traži, da bude u prometu. Samo onda donosi i plod, kao i zrno, koje se zasije u zemlju.

Da svak vidi, kako teče novčani promet zadruga preko Saveza i kako se opet namiruju zadruge putem Saveza, donosimo u ovom broju popis unišlih i izašlih novčanih doznaka putem Saveza u siječnju ove godine, a dalje ćemo u svakom broju donositi redom po mjesecima.

Unišle doznake novca zadruga u Savezovu blagajnu u siječnju 1931.

	Dinara		Dinara
Banja Luka	215.—	Brod na Kupi	25.000.—
Bedekovčina	12.379.50	Budančevica	2.000.—
Bedenica	490.—	Budaševo	10.000.—
Bedenik	1.300.—	Bušetina	647.—
Beketinci	2.000.—	Cirkovljan	6.630.—
Belaj	1.600.—	Cvitović	4.547.50
Benkovac	115.—	Crnec Virovski	8.000.—
Bistra	6.920.—	Čačinci	5.418.—
Bodovaljci	945.50	Čajkovci	2.000.—

	Dinara		Dinara
Čazma	3.441.—	Novi Slankamen	15.200.—
Čepelovac	1.632.—	Nuštar	2.000.—
Čukovec	600.—	Oroslavje	10.000.—
Dapci	500.—	Otok	15.000.—
Desinić	13.500.—	Osekovo	7.292.50
Donja Višnjica	11.400.—	Peteranec	59.000.—
Donji Kraljevec	82.—	Petrovaradin	130.000.—
Donji Miholjac	9.310.—	Podravske Sesvete	9.753.—
Drežnik	100.—	Požeški Krivaj	3.500.—
Dubrava	8.000.—	Prekopakra	440.—
Dvor	1.170.—	Prnjavor Čuntički	1.000.—
Ferdinandovac	13.301.—	Psarjevo	76.—
Golubinci	16.139.50	Punitovci	3.009.—
Gornje Plavnice	3.000.—	Ruma	55.000.—
Hampovica	10.000.—	Sedlarica	5.130.—
Hrašćina Trgovište	25.000.—	Stari Mikanovci	20.000.—
Jakšić	10.000.—	Staro Petrovoselo	5.000.—
Jazavica	6.087.—	Strahoninec	17.500.—
Kamenica	14.300.—	Struga	6.415.—
Kapela	444.—	Sulkovci	122.—
Klanjec	6.000.—	Sv. Nedjelja	1.650.—
Korija	10.—	Sv. Martin pod Okićem	1.000.—
Kostajnica	3.000.—	Sv. Petar Čvrstec	3.000.—
Kovačevac	700.—	Svinjarevci	6.000.—
Krapinske Toplice	500.—	Šandrovac	16.000.—
Križovljani	13.982.—	Šemovac	25.000.—
Kukujevci	4.000.—	Špišić Bukovica	2.000.—
Kutina	310.000.—	Topusko	12.000.—
Latinovci	12.555.—	Trnjani	790.—
Letovanić	2.800.—	Trojeglava	19.196.—
Lonja	420.—	Turnašica	3.500.—
Lučinci	10.500.—	Valpovo	120.000.—
Ludbreški Sigetec	2.778.—	Veleševac	5.500.—
Lukačko Dugoselo	150.—	Velika Mlaka	33.000.—
Magić Mala	54.—	Veliki Bukovac	8.550.—
Mala Gorica	32.000.—	Veliko Trgovište	6.900.—
Marija Gorica	2.600.—	Veliko Trojstvo	50.000.—
Marijanci	4.242.—	Vetovo	1.638.—
Markuš brijeg	4.242.—	Visoko	1.600.—
Mihovljan	4.500.—	Zajezda	66.—
Mitrovica	29.000.—	Zrinj	170.—
Mrzović	3.900.—		
Novoselo	4.500.—	**Ukupno**	**1,374.034.50**

Doznačeno zadrugama iz blagajne Saveza u siječnju 1931.

Dinara	Dinara
20.000.—	8.940.—
3.000.—	64.000.—
14.000.—	6.000.—
10.000.—	11.170.—
10.000.—	2.196.—
1.500.—	20.000.—
2.000.—	20.000.—
65.000.—	40.000.—
15.000.—	8.000.—
20.000.—	15.000.—
36.000.—	20.000.—
18.000.—	4.000.—
21.000.—	6.248.—
3.000.—	12.000.—
5.282.—	36.924.50
20.000.—	25.000.—
150.000.—	6.000.—
20.000.—	15.000.—
10.000.—	40.000.—
8.000.—	3.000.—
40.000.—	20.000.—
5.000.—	
5.000.—	
5.000.—	**Ukupno 885.526.50**

Žitarska zadruga u Daruvaru. Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu pokrenuo je preko svoje daruvarske kreditne zadruge akciju za osnutak žitarske zadruge za kotar Daruvar i u tu je svrhu pozvao seljaštvo javnim oglasom na osnivajuću skupštinu u Daruvaru za 7. ožujka o. g. Kako u daruvarskom kotaru djeluju uz nekoliko srpskih i čeških zadruga u glavnome hrvatske seljačke zadruge, među kojima se nalazi i nekoliko veoma snažnih organizacija (Končanica, Badljevina, Dežanovac, Uljanik); to je na poziv priredivača skupštine i svojih članica upravni odbor Saveza izaslao na skupštinu u Daruvar svoga člana g. Ing. Stevu Račića, da bude tamošnjim zadrugarima pri ruci savjetom i uputom. Na skupštini kojoj je predsjedao g. Modly, predsjednik hrvatske seljačke zadruge u Končanici, sabralo se oko 200 seljaka iz brojnih sela i oni su pažljivo saslušali izlaganja predstavnika beogradskog saveza gg. Ing. Voje Đorđevića, D. Tomaševića i D. Miličevića, koji su prikazali značenje, rad i uspjeh žitarskog zadrugarstva u drugim krajevima zemlje. Predstavnik Središnjega saveza g. Ing. Račić istakao je, da uspjeh žitarske zadruge pretpostavlja zadružnu uzajamnost i svijest svega

seljaštva daruvarskog kotara, da traži sposobne i iskusne upravljače, koji će se u svom radu rukovoditi samo čistim zadružnim načelima i pobudama, i dodao je da će Središnji savez novu zadrugu rado primiti u svoje članstvo, zatraži li ga.

Budući da se predložena pravila trebalo u mnogo čemu dotjerati i s njima upoznati pojedine zadruge na području kotara, završila je skupština svoj rad time, da je izabrala poseбni pripremni odbor od 9 lica s gosp. Modly-em na čelu, koji ima zadaću da izradi nacrt pravila, izvrši upis članova u buduću zadrugu i nakon izvršenih priprema sazove što skorije osnivajuću skupštinu.

Ovom je prilikom potrebno staviti u dužnost svima zadrugama i zadrugarima Središnjega saveza da posvete najveću pažnju svakoj akciji za osnivanje žitarskih i drugih proizvodnih zadruga (vinogradarskih) i da o svakoj takvoj akciji odmah obavijeste svoju središnjicu, kako bi im mogla pružiti savjet i uputu.

Osnutak prve ženske zadruge. U Zagrebu je dne 11. ožujka osnovana prva ženska zadruga pod naslovom »Privredna, štedna i predujmovna zadruga udovica i samostalnih žena« sa svrhom da uzajamnim potpomaganjem uzdigne ekonomski svoje čla-

Komu prijeti najviše epidemija gripe?

Ova zloćudna pojava bolesti nije poštedila ni dobro njegovane više krugove. — Nastaje pitanje, otkuda se je stvorila ova opasna epidemija i tko joj je najviše izvrgnut? — Gripa proganja naročito one, koji naginju nahladama te ima da se pripisuje abnormalnim promjenama vremena. — Ova hunjavica sa groznicom prijeti zapravo svima i statistika smrtnih slučajeva jasno pokazuje veličinu pogibelji, **osobito za one, koji redovitu njegu tijela smatraju suvišnim luksusom.**

Kao što stroju treba ulja, automobilu benzina, tako treba tijelo njege, najbolje dnevno dvokratnim dezinficiranjem (pranjem) cijeloga tijela sa **„Lavljom Mentol droždjenkom“.**

Isto tako se preporučuje dnevno tri puta dezinficiranje (grgljanje) usne šupljine i grla, kao kod hunjavice dnevno nekoliko puta jako inhaliranje sa **„Lavljom Mentol-droždjenkom“.** Kod groznice savjetuje se pranje cijeloga tijela češće dnevno sa **„Lavljom Mentol-droždjenkom“,** koja se upotrebljava i za obloge kod glavobolje, te za masažu kod trganja i prehlade.

Može se dakle ustanoviti, da je preduvjet za dobro njegovano tijelo redovita uporaba već preko 35 godina od milijuna i milijuna ljudi upotrebljene **„Lavlje Mentol-droždjenke“,** jer spriječava stvaranje i širenje epidemija, jača tijelo i čini ga otpornim.

Poslušate li gornje naše savjete, postat ćete imuni protiv ovakovih bolesti i osjećat ćete se danomice kao preporođeni, jer

„Lavlja Mentol-droždjenka“

daje smalaksalom tijelu i umornim živcima novu energiju.

nice. Predsjednica ove zadruge je gdja. Laura Miškulin. Ova zadruga stupa u članstvo Središnjega saveza hrvatskih seljačkih zadruga u Zagrebu.

Kad ćemo mi tako? Beogradska »Politika« donosi pod naslovom »Socijalna svijest jednoga našeg seljaka« ove retke:

»Možda najljepši primjer razvijene socijalne svijesti našega seljaka je primjer Milutina Savića iz tamnavskoga sela Gvozdenovića, o kome smo imali prilike da pišemo. Ne bogat čovjek, on je, odvajajući od usta, podigao školu u svome kraju ogrezlom u nepismenosti. Taj ga gest stajao 400.000 dinara. Svakako da nijedan američki milijarder nije razmjerno svojoj moći žrtvovao više za prosvjetu nego Milutin Savić.

A evo drugoga našeg seljaka koji ostavlja svoje imanje za opšte dobro. Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga obavješten je, da je Milentije Vučetić, iz sela Cvetojevca kod Kragujevca, ostavio svoje imanje širenju zadrugarstva i prosvjete, i podizanju poljodjelstva, pošto je svakako odvojio nešto za svoje rodake. Oporuka glasi:

Star sam čovjek, jer imam preko 60 godina, pa zbog toga dok sam pri čistoj svijesti, zdravlju i razumu, hoću ovom oporukom da učinim raspored sa svojim imanjem za slučaj svoje smrti ovako:

1. Svoju njivu u lazu zvanom Radkova, izmedu komšija Radojice Pavlovića ovd. sa dvije strane, Kostića Matića i Milivoja Vukalovića ovd. i selskoga puta, u veličini 13.9 hektara, — da naslijede Cvetojevačka zemljoradnička kreditna zadruga i Cvetojevačka nabavljačka i prodavačka zadruga — da od iste stvore ugledno dobro — kao legat milosrda

Milentija R. Vučetića i njegove pomrle porodice.

Prihode od gornje njive zadruga će upotrebljavati za pomoć oko školovanja sirotne djece zadrugarske i izdržavanje i sahranu sirotnih zadrugara staraca.

2. Svoju njivu u selu zvanu Đerodimovo, između komšija Vladimira Vučetića, mase Todosije Mijalovića i Radivoja Milićevića svi iz Cvetojevca i selskoga puta, u veličini 64 ara, da naslijedi Cvetojevačka škola, za uređenje uglednog školskog vrta iz čijeg prihoda morat će siromašne učenike pri školovanju i smrti.

Zadruga će držati pomen mojoj pomrloj porodici o Svetom Iliji — a škola Svetom Savi.

Zadruge i škola naslijedit će gornje poslije moje smrti kad se skine zasijani plod u toj godini.

Ovo je moja posljednja volja.

Milentije R. Vučetić
iz Cvetojevca.

*

Vučetić nije smatrao nužnim da obrazloži ovaj svoj korak. Ali je sama oporuka očigledni dokaz socijalne svijesti ovoga čiče, koji je toliko pametan da shvati da naše selo iz krize mogu spasti samo zadrugarstvo, bolji načini rada i prosvjeta.«

U beogradskim novinama imademo često prilike čitati slične vijesti. Kod nas je to već rijedak slučaj. Ali isto tako, valjda će se i kod nas naći ljudi, koji će svoj imetak, ili dio imetka, žrtvovati općem dobru.

Uoči gradnje zadružnog mlina u Valpovu. Na zamolbu Hrvatske seljačke zadruge u Valpovu, da joj općina za njezine potrebe odstupi jedan komad zemljišta kraj vatrogasnog spremišta, općinski je odbor jednoglasno zaključio, da se zemljište ima upotrijebiti isključivo u zadružne svrhe. Zadruga namjerava da na ovom zemljištu podigne zadružni mlin.

Međunarodna izložba rasplodne stoke u Novom Sadu od 14.—18. ožujka 1931. Dne 14. o. mj. otvorena je u prisustvu poslanika stranih država izložba rasplodne stoke u Novom Sadu. Kako se iz govora predsjednika Saveza poljoprivrednih udruženja u Novom Sadu moglo razabrati, svrha je izložbe da poljoprivrednicima, a naročito onima sa područja Vojvodine ukaže potrebu i mogućnost razvoja poljoprivrede u smjeru stočarstva, da se time ublaži poljoprivredna kriza, koja najviše tišti baš naše žitarske krajeve.

Rasplodnu su stoku izložile zadruge i pojedinci iz Vojvodine, Srijema i Sjev. Srbije, te Savez stoč. zadruga u Zagrebu. Savez stoč. zadruga u Zagrebu izložio je rasplodne bikove, koji su većinom i prodani uz cijenu od 13—20 hiljada dinara po komadu.

Industrija i privredna kriza. U »Jug. Lloydu« br. 46. izašao je članak pod naslovom »Željeznarska trgovina i privredna kriza« u kojem se pisac, trgovac željeznom robom tuži na industrijalce, da su predmeti od željeza tako skupi. On piše:

Radi ovih okolnosti je odnos trgovine prema karteliranim industrijama željeza i željezne robe u zadnje vrijeme vrlo napet, jer karteli — unatoč općenitoga pada cijena — ne snizuju razmjerno svoje cijene i ne ublažuju svoje stroge prodajne uvjete. Dok trgovina nije zaradila prošlu godinu ni režije, dotle je industrija željeza i željezne robe završila godinu teške krize sa dobrim rezultatom.«

Ove riječi iz pera stručnjaka — trgovca željezne robe — dokazuju, da stoji činjenica o previsokim cijenama industrijskih proizvoda tvor-

nica željezne robe. A isto tako je i u drugim industrijama, koje drže, da i danas u doba najžešće krize moraju zaraditi isto toliko, ako ne i više, koliko su zaradivale kad su bila najbolja vremena. A to ne ide! Neka se radije snize cijene industrijskim proizvodima, pa će se prodati i više zaraditi. To je naše mišljenje!

Poruka uredništva. Molimo naše dopisnike, koji nam šalju članke ili bilješke na uvrštenje:

1. da ne pišu olovkom,
2. da pišu samo na jednoj strani papira,
3. da ostavljaju s desne strane tri prsta prostora,
4. da ne zbijaju retke i ne pišu odmah od vrha pa do dna, da ostane mjesta i za ispravke, dopune ili druge promjene. Obrazovan čovjek poznaje se po tome što ne štedi na sapunu i papiru;
5. da pišu kratko, jer i prostor je novac. Čemu mučiti sebe i drugoga i o kakvoj proslavi ili skupštini pisati deset oduševljenih stranica, kad urednik to m o r a prekrajati i skraćivati na jednu ili dva stupca bilježaka?
7. Da se čuvaju pretjerivanja, cifranja i suvišnih riječi. Ono što se lijepo čuje kao nazdravica ili govornička fraza, onome tko to čita, izgleda često vrlo šuplje i površno.
8. Da pišu manje općenitih članaka i razmatranja »o tom, kako ćemo napredovati«, a da nam pišu za pouku ostaloj braći svoja sitna iskustva iz zadružnog poslovanja, rukovanja s ovim ili onim alatom, načinom obrade, sjemenom i t. d.
9. Tko što prevede sa stranog jezika, ili preradi tuđu stvar, neka točno navede izvor.
10. Da nam makar na dopisnici jave pojave i događaje u njihovoj zadruzi.

Vlasnik i izdavač: Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga, kao zadruga u Zagrebu, Strossmayerov trg br. 12 (Seljački Dom). Urednik: Nikola Jagatić, Zagreb, Bijenička cesta 5, zadružne kuće.
Za tiskaru odgovara: Stj. Marinović, Kamaufova 14. — Tisak Nadb. tiskare, Zagreb. — Godišnja pretplata za zadrugare Din 16.—, a za ostale Din 24.—.